

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра англійської філології

На правах рукопису

**МАР'ЯШ ДАРИНА ЮРІЇВНА
ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ**

Спеціальність: 014 Середня освіта «Мова і література (англійська)»

Освітня програма: Середня освіта. Англійська мова

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

ЛЕСИК ІРИНА ВАЛЕРІЇВНА,

кандидат філологічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНА ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 4

засідання кафедри англійської філології

від 7 листопада 2024 року

Завідувач кафедри

 проф. В. А. Ущина

ЛУЦЬК – 2024

АНОТАЦІЯ

Мар'яш Дарина Юріївна. Застосування особистісно орієнтованого підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності учнів базової школи. Рукопис. Робота на здобуття освітнього ступеня «МАГІСТР». Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 70 с.

Магістерська робота присвячена вивченню особистісно орієнтованого підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності учнів базової школи. Актуальність дослідження обумовлена потребою адаптації навчального процесу до індивідуальних особливостей учнів, що відповідає вимогам НУШ.

У роботі розкрито теоретичні засади особистісно орієнтованого навчання, визначено його принципи та методи реалізації на уроках англійської мови. Особлива увага приділена індивідуальним особливостям учнів середнього шкільного віку та підходам до розвитку їхньої іншомовної комунікативної компетентності. Розроблено та описано комплекс вправ для розвитку мовленнєвих навичок та вмінь, який враховує індивідуальні потреби та інтереси учнів.

Ефективність запропонованої методики підтверджено педагогічним експериментом, який показав, що використання особистісно орієнтованого підходу сприяє підвищенню мотивації учнів, розвитку їхніх комунікативних навичок і здатності до самостійної роботи.

Практичне значення роботи полягає в можливості застосування розроблених методичних рекомендацій та вправ у навчальному процесі для вдосконалення іншомовної компетентності учнів базової школи. Отримані результати можуть бути використані в подальших дослідженнях та для підвищення кваліфікації вчителів.

Ключові слова: особистісно орієнтований підхід, іншомовна комунікативна компетентність, англійська мова, базова школа, індивідуальні особливості, Нова українська школа (НУШ).

SUMMARY

Mariash Daryna Yuriivna. The Application of a Personality-Oriented Approach to Forming Foreign Language Competence of Basic School pupils. Manuscript. Research paper for obtaining "MASTER" degree. Lesya Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2024, 70 p.

The master's thesis is devoted to the study of a personality-oriented approach to the formation of foreign language communicative competence of basic school pupils. The relevance of the study is based on the need to adapt the educational process to the individual characteristics of pupils, which meets the requirements of the New Ukrainian School.

The paper reveals the theoretical foundations of personality-oriented learning, defines its principles and methods of implementation in English language lessons. Particular attention is paid to the individual characteristics of basic school pupils and approaches to the development of their foreign language communicative competence. A set of exercises for the development of communication skills, which takes into account the individual needs and interests of students, has been developed and described.

The effectiveness of the proposed methodology has been confirmed by a pedagogical experiment, which has shown that the use of a personality-oriented approach helps to increase students' motivation, develop their communication skills and ability to work independently.

The practical significance of the work lies in the possibility of applying the developed methodological recommendations and exercises in the educational process to improve the foreign language competence of basic school pupils. The results obtained can be used in further research and for teacher training.

Key words: personality-oriented approach, foreign language communicative competence, English, basic school, individual characteristics, New Ukrainian School (NUS).

ZUSAMMENFASSUNG

Mariash Daryna Yuriivna. Die Anwendung eines persönlichkeitsorientierten Ansatzes bei der Ausbildung der kommunikativen Fremdsprachenkompetenz der Basisschüler. Manuskript. Die Arbeit für den Abschluss des Masters. Lessja Ukrajinka Wolhynische Nationale Universität. Lutsk, 2024, 70 S.

Die Masterarbeit ist der Untersuchung eines persönlichkeitsorientierten Ansatzes zur Bildung fremdsprachlicher kommunikativer Kompetenz von Volksschülern gewidmet. Die Relevanz der Studie ergibt sich aus der Notwendigkeit, den Bildungsprozess an die individuellen Eigenschaften der Schüler anzupassen, was den Anforderungen der NUS entspricht.

Die Arbeit zeigt die theoretischen Grundlagen des persönlichkeitsorientierten Lernens auf, definiert seine Prinzipien und Methoden der Umsetzung im Englischunterricht. Besonderes Augenmerk wird auf die individuellen Charakteristika von Schülern der Sekundarstufe und Ansätze zur Entwicklung ihrer fremdsprachlichen Kompetenz im Sprechen gelegt. Es wird ein eigenes Übungssystem der Autorin zur Entwicklung der mündlichen Kommunikationsfähigkeit entwickelt, das die individuellen Bedürfnisse und Interessen der Schüler berücksichtigt.

Die Wirksamkeit der vorgeschlagenen Methodik wurde durch ein pädagogisches Experiment bestätigt, das zeigte, dass die Anwendung eines persönlichkeitsorientierten Ansatzes dazu beiträgt, die Motivation der Schüler zu steigern, ihre Kommunikationsfähigkeiten zu entwickeln und ihre Fähigkeit zum selbstständigen Arbeiten zu verbessern.

Die praktische Bedeutung der Arbeit liegt in der Möglichkeit, die entwickelten methodischen Empfehlungen und Übungen im Bildungsprozess anzuwenden, um die Fremdsprachenkompetenz von Sekundarschülern zu verbessern. Die gewonnenen Ergebnisse können in der weiteren Forschung und für die Lehrerausbildung genutzt werden.

Schlüsselwörter: persönlichkeitsorientierter Ansatz, kommunikative Fremdsprachenkompetenz, englische Sprache, Basisschule, individuelle Merkmale, Neue Ukrainische Schule (NUS).

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРАВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 7-ГО КЛАСУ.....	48
3.1. Методичні підходи та розробка комплексу вправ для розвитку англomовної комунікативної компетентності учнів 7-го класу	48
3.2. Експериментальна перевірка ефективності застосування розробленого комплексу вправ для учнів 7-го класу	59
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Реформа Нової української школи (НУШ) стала важливим кроком на шляху модернізації української системи освіти. Одним із основних завдань реформи є створення умов для формування гармонійно розвиненої, креативної та самостійної особистості, здатної до адаптації в умовах сучасного суспільства. Зокрема, особлива увага приділяється оновленню підходів до навчання, які мають забезпечити ефективне залучення учнів до активної участі в освітньому процесі.

Однією з ключових змін стало впровадження особистісно орієнтованого підходу, який ставить учня в центр освітнього процесу, враховуючи його індивідуальні інтереси, здібності та потреби. Такий підхід спрямований на те, щоб створити сприятливі умови для максимального розкриття потенціалу

кожного учня, сприяти його самореалізації та формуванню життєво важливих компетентностей.

Особливо важливо це у контексті вивчення іноземних мов, які сьогодні є необхідним інструментом для міжкультурного спілкування та інтеграції в глобалізоване середовище. Як показує досвід, особистісно орієнтоване навчання сприяє не лише кращому засвоєнню мовного матеріалу, але й розвитку комунікативної компетентності учнів. Ця компетентність, у свою чергу, є основою для формування здатності до міжособистісного діалогу, критичного мислення та самостійного вирішення проблем.

Актуальність дослідження полягає у необхідності всебічного вивчення та впровадження особистісно орієнтованого навчання задля забезпечення основних положень сучасних освітніх стандартів, які наголошують на важливості адаптації навчального процесу до потреб і можливостей кожного учня, враховуючи його індивідуальні особливості та стиль навчання.

Метою роботи є дослідити принципи впровадження особистісно орієнтованого навчання на уроках англійської мови, а також розглянути шляхи його практичної реалізації в процесі формування англійської комунікативної компетентності учнів 7-го класу. Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі **завдання**:

- дослідити концепцію та принципи особистісно орієнтованого навчання відповідно до реформи НУШ;
- обґрунтувати шляхи впровадження особистісно орієнтованого підходу до формування англійської комунікативної компетентності учнів базової школи;
- розробити комплекс вправ для розвитку англійської комунікативної компетентності учнів 7-го класу з урахуванням принципів особистісно орієнтованого підходу;
- експериментально перевірити ефективність використання розробленого комплексу вправ на уроках англійської мови у 7-му класі.

Об'єктом дослідження є процес навчання англійської мови в базовій школі в умовах впровадження особистісно орієнтованого підходу.

Предмет дослідження – принципи, методичні засади та практичні шляхи реалізації особистісно орієнтованого підходу у формуванні англомовної комунікативної компетентності учнів 7-го класу.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення завдань дослідження було застосовано сукупність методів та прийомів: 1) теоретичні методи: аналіз науково-методичної літератури з питань особистісно орієнтованого навчання, формування іншомовної комунікативної компетентності та методики навчання іноземних мов; синтез, узагальнення та систематизація теоретичних знань; 2) емпіричні методи: спостереження за навчальною діяльністю учнів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленого комплексу вправ; 3) методи аналізу даних: кількісний та якісний аналіз результатів експерименту для оцінки рівня сформованості англомовної комунікативної компетентності учнів.

Елементи наукової новизни. У роботі обґрунтовано шляхи адаптації особистісно орієнтованого підходу до навчального процесу на уроках англійської мови через використання інтерактивних і комунікативних методів, орієнтованих на потреби учнів. Розроблено комплекс вправ, який враховує індивідуальні особливості, пізнавальні інтереси та навчальні стилі учнів 7-го класу в процесі формування англомовної комунікативної компетентності.

Практичне значення. Отримані результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності вчителів англійської мови в базовій школі; під час розробки навчально-методичних посібників та матеріалів; у курсах підвищення кваліфікації педагогів, зокрема для ознайомлення з методикою впровадження особистісно орієнтованого навчання; у процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови у закладах вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення даної роботи були представлені на IX Міжнародній науково-практичній конференції «Perspectives of Contemporary Science: Theory and Practice» у Львові. Тези на

тему «Індивідуалізація навчання на уроках англійської мови в умовах реалізації особистісно орієнтованого підходу» були опубліковані в однойменному збірнику. Крім того, проведені дослідження та аналіз теми особистісно орієнтованого підходу було представлено у роботі «Впровадження інтерактивних методів для реалізації особистісно орієнтованого навчання на уроках англійської мови в середній школі» на IV Міжнародній науковій конференції «Наукові орієнтири: теорія та практика досліджень» у Вінниці.

Структура роботи зумовлена метою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 70 сторінок, із них 66 сторінок основного тексту. У списку використаних джерел нараховується 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Сутність особистісно орієнтованого навчання

Сучасна освіта вимагає нових підходів до навчання, які б відповідали потребам учнів та викликам сучасного світу. Одним із таких підходів є особистісно орієнтоване навчання, яке акцентує увагу на розвитку особистості учня, його інтересах, потребах і можливостях. У контексті Нової української школи (НУШ) особистісно орієнтоване навчання набуває особливого значення, оскільки сприяє формуванню компетентностей, необхідних для успішної адаптації учнів у сучасному суспільстві.

Важливо згадати, що історія розвитку особистісно орієнтованого навчання сягає корінням у педагогічні теорії ХХ століття. Одним із перших, хто

звернув увагу на значення особистості в навчальному процесі, був американський психолог і педагог Джон Дьюї. Він стверджував, що навчання повинно бути пов'язане з життєвим досвідом учнів і враховувати їхні інтереси. Дьюї підкреслював, що освіта має бути активним процесом, де учні не лише сприймають інформацію, а й активно взаємодіють з нею.

У 1960-х роках концепція особистісно орієнтованого навчання почала активно розвиватися в Європі та США. Психологи, такі як Карл Роджерс, акцентували увагу на важливості емоційної підтримки учнів і створення безпечного навчального середовища. Роджерс вважав, що для ефективного навчання необхідно забезпечити атмосферу довіри та прийняття, що дозволяє учням вільно виражати свої думки та почуття.

Значну роль в історії формування особистісно орієнтованого підходу відіграв гуманістичний підхід, який виник у 1950-х роках як самостійний напрям у науці. У межах цього напрямку люди розглядалися як унікальні, досконалі істоти, певною мірою вільні від зовнішніх детермінацій відповідно до цінностей, якими вони керуються. Від самого початку гуманістичний підхід (спочатку в рамках гуманістичної психології) був спрямований на вивчення людських здібностей і талантів. Він аналізував такі феномени, як любов, творчість, образ «Я», розвиток, тіло, реалізація власних здібностей, найвища цінність існування, становлення, спонтанність, досвід, психічне здоров'я та ін.

Гуманістичний підхід став підґрунтям для подальшого розвитку особистісного підходу в освіті та педагогіці. Починаючи з 1970-х років, у педагогічних колах зростала потреба у впровадженні особистісного підходу, який, продовжуючи ідеї гуманізму, зосереджувався на створенні умов для розвитку індивідуальних особливостей кожної особистості. Таким чином, можна вважати, що особистісний підхід є логічним продовженням гуманістичного, оскільки обидва орієнтовані на неповторність людини та її розвиток.

Відповідно, з часом ця концепція знайшла своє відображення у навчальних програмах та методиках, які стали популярними в освітніх закладах.

Вона отримала широке визнання серед педагогів, які прагнули адаптувати свої методи до потреб учнів, формуючи у них активну позицію щодо навчання та розвитку. Таким чином, особистісно орієнтоване навчання стало важливим елементом сучасної освітньої практики, що відповідає вимогам часу та потребам учнів.

На основі аналізу методичної та педагогічної літератури можна виділити кілька ключових визначень особистісно орієнтованого навчання. За словами Степанов О. М., особистісно орієнтоване навчання – це така структура освітнього процесу, за якої особистість учня залучається до навчальної діяльності, пізнавальної співпраці та діалогу [34].

Як зазначає Васьківська Г. О. – особистісно орієнтоване навчання – це така організація навчального процесу, яка враховує індивідуальність, інтереси та здібності кожного учня і створює сприятливі умови для максимального інтелектуального розвитку учня [8].

Отже, узагальнюючи погляди різних науковців, під особистісно орієнтованим навчанням розуміємо низку ситуацій, що передбачають міркування та утвердження особистості, які, ускладнюючись, забезпечують умови для поступового переходу учня на вищий рівень розвитку. Саме тому роль вчителя, як організатора і керівника навчального процесу, полягає у свідомому створенні ланцюга послідовних ситуацій (навчальних завдань), які сприяють здійсненню учнями самостійної, творчої, дослідницької навчальної діяльності.

Як уже згадувалось раніше, особистісно орієнтований підхід є невід'ємною складовою більшості аспектів Концепції Нової української школи (НУШ). Зокрема, у Формулі Нової школи виокремлюється дев'ять ключових компонентів, серед яких першим є новий зміст освіти. Цей зміст акцентує увагу на розвитку навичок, необхідних для успішної самореалізації учнів у сучасному суспільстві.

Крім того, важливим елементом цієї концепції є дитиноцентризм, який займає шосту позицію в переліку компонентів. Дитиноцентризм зосереджується

на потребах учня в освітньому процесі, підкреслюючи важливість врахування індивідуальних особливостей та інтересів кожної дитини [16].

Говорячи детальніше про сутність даного підходу, можна вважати, що він ставить учня в центр освітнього процесу. Основною ідеєю цього підходу є те, що навчальний процес має бути зосереджений на учневі, а не на вчителіві або навчальному матеріалі. Це означає, що учні беруть активну участь у формуванні власного навчального досвіду, що сприяє розвитку їхньої автономії та відповідальності. В умовах ООН учні стають не лише споживачами знань, а й активними творцями свого навчання, що веде до більш глибокого розуміння матеріалу.

Індивідуалізація навчання є ще одним важливим аспектом особистісно орієнтованого підходу. ООН враховує індивідуальні особливості кожного учня, його здібності, інтереси та стиль навчання. Це дозволяє створювати адаптовані навчальні програми, які відповідають потребам кожного учня. Так індивідуалізація, в свою чергу, підвищує мотивацію до навчання, оскільки учні відчувають, що їхні потреби та інтереси враховуються.

Важливим елементом особистісно орієнтованого навчання є також емоційна підтримка та створення безпечного навчального середовища. Учні повинні відчувати себе комфортно, щоб вільно висловлювати свої думки, ставити запитання та помилятися. Це сприяє розвитку емоційного інтелекту та соціальних навичок, які є критично важливими для успішної взаємодії в суспільстві. Більше того, не варто порівнювати дитину з іншими, а зосередитися на її особистих досягненнях. Якщо вона досягла кращих результатів, ніж раніше, або перевершила саму себе, це потрібно обов'язково відзначити. Основна увага повинна бути приділена її зусиллям і бажанню стати кращою. Аспекти творчості, самостійності та ініціативності є особливо важливими. Зазвичай, навіть невелика похвала може підвищити віру дитини в свої сили та можливості. Слово підтримки, сказане в потрібний момент, здатне перетворити навіть невпевнену дитину на сильну особистість, адже це є підтвердженням її починань у суспільстві.

Особистісно орієнтоване навчання також заохочує використання активних методів навчання, таких як групова робота, проекти, дискусії та рольові ігри. Ці методи допомагають учням не лише засвоювати нові знання, але й розвивати критичне мислення, креативність та комунікативні навички. Використання активних методів навчання робить процес навчання більш динамічним та інтерактивним, що, в свою чергу, підвищує зацікавленість учнів.

Нарешті, контекстуальність навчання є важливим аспектом особистісно орієнтованого підходу. Він акцентує увагу на зв'язку між навчальним матеріалом і реальним життям учнів. Це дозволяє учням бачити практичне застосування отриманих знань і навичок, що підвищує їхню зацікавленість у навчанні. Важливість контекстуального навчання полягає в тому, що учні можуть зрозуміти, як знання, які вони отримують, можуть бути використані у повсякденному житті, що робить навчання більш значущим.

Говорячи про поняття особистісно орієнтованого навчання, не можна не згадати про три головні його складові: розуміння, прийняття та визнання.

Розуміння є першою складовою особистісно орієнтованого підходу. Воно передбачає усвідомлення вчителем індивідуальних потреб, інтересів і здібностей кожного учня. Вчитель повинен активно слухати своїх учнів, спостерігати за їхньою поведінкою та навчальними досягненнями, щоб адаптувати навчальний процес відповідно до їхніх потреб. Згідно з дослідженнями, вчителі, які проявляють розуміння, можуть створити сприятливіше середовище для навчання, що, в свою чергу, підвищує мотивацію учнів і їхню успішність [6, с. 45]. Розуміння також включає в себе знання про різні стилі навчання, що дозволяє вчителю використовувати різноманітні методи та стратегії, які відповідають індивідуальним особливостям учнів.

Прийняття є наступною складовою особистісно орієнтованого підходу. Це означає, що вчитель визнає і приймає унікальність кожного учня, його індивідуальність та право на власний шлях розвитку. Створення атмосфери прийняття є критично важливим для формування позитивної самооцінки учнів.

Прийняття включає емоційну підтримку учнів, що дозволяє їм відчувати себе в безпеці та комфортно у навчальному процесі. Вчитель, який приймає учнів такими, якими вони є, сприяє формуванню у них впевненості у власних силах і стимулює їх до саморозвитку. Це також допомагає знизити рівень тривожності та страху перед невдачами, що позитивно впливає на навчальні результати.

Визнання є ще однією складовою особистісно орієнтованого підходу. Це означає, що вчитель визнає та цінує досягнення учнів, незалежно від їхнього масштабу. Визнання може проявлятися у формі похвали, нагород, а також у наданні можливостей для демонстрації своїх досягнень перед однокласниками.

Дослідження підтверджують, що визнання навіть незначних досягнень може суттєво підвищити віру учнів у свої можливості та спонукати їх до подальших зусиль [16, с. 55]. Важливо, щоб визнання було щирим і своєчасним, оскільки це сприяє формуванню позитивного іміджу учня в очах інших, що підвищує його мотивацію до навчання.

Особистісно орієнтоване навчання включає різнорівневий, індивідуальний, диференційований та суб'єктно-особистісний підходи, оскільки особистісно орієнтоване навчання певною мірою передбачає диференціацію навчальних завдань та індивідуальний підхід до кожного учня. Однак слід зазначити, що *диференційоване навчання, індивідуалізоване навчання та особистісно орієнтоване навчання* є не тотожними, а взаємопов'язаними підходами, які відрізняються за своєю метою та методами реалізації.

Проаналізувавши погляди різних науковців на мету, сутність та основні характеристики особистісно-орієнтованого навчання, можна запропонувати наступну картину взаємозв'язку між диференційованим навчанням, індивідуалізованим навчанням та особистісно-орієнтованим навчанням.

Диференційоване навчання полягає в тому, що вчитель адаптує зміст, методи та темпи навчання до різних груп учнів, враховуючи їхні здібності, рівень знань і потреби. Воно спрямоване на забезпечення рівного доступу до навчальних матеріалів і досягнення спільних освітніх цілей, але з

використанням різних шляхів. Диференціація може бути за рівнем складності завдань, стилями навчання або формами роботи.

Індивідуалізоване навчання зосереджується на кожному учневі як окремій особистості. Воно враховує індивідуальні темпи засвоєння матеріалу, потреби та інтереси конкретного учня. У цьому підході навчальні завдання, темпи роботи та методи можуть бути повністю адаптовані до кожного учня, що дає змогу максимізувати його розвиток. Мета індивідуалізації – забезпечити оптимальні умови для засвоєння знань саме для конкретного учня.

Особистісно орієнтоване навчання ставить у центр уваги особистість учня, його самостійність, цінності, інтереси та індивідуальні цілі. Тут учень є не лише об'єктом, а й суб'єктом навчального процесу, що бере активну участь у виборі завдань і шляхів свого навчання. Цей підхід акцентує увагу на розвитку особистісних якостей, мотивації та формуванні цілісної особистості через навчання.

Таким чином, підсумовуючи різницю між розглянутими підходами, зазначимо, що диференційоване навчання – це робота з групами учнів, що мають різні рівні або стилі навчання, але всі вони рухаються до спільних освітніх цілей; індивідуалізоване навчання орієнтоване на персоналізацію освітнього процесу для кожного учня, враховуючи його індивідуальні потреби та темпи розвитку; особистісно орієнтоване навчання ставить акцент на розвиток особистості учня, його інтересів і самостійності у виборі освітньої траєкторії.

Особистісно орієнтоване навчання ґрунтується на розвитку в учнів стійкого інтересу до пізнання нового, готовності засвоювати нову інформацію та використовувати її в життєвих ситуаціях. Такий підхід не лише розвиває компетентність, а й сприяє творчому зростанню, заохочуючи учнів до навчання в процесі діяльності.

Воно враховує суб'єктивний досвід і внутрішній світ дитини та заохочує її до активної участі в навчальному процесі. Учні є не пасивними отримувачами

інформації, а повноцінними активними суб'єктами, які беруть активну участь у постановці цілей та виборі методів і форм навчання.

Концепція особистісно орієнтованого навчання базується на низці фундаментальних принципів, які є основою для ефективного навчання та цілісного розвитку особистості учнів. Ці принципи гармонійно інтегровані в навчальний процес на уроках і забезпечують комплексний підхід до викладання та навчання.

1.2. Принципи особистісно орієнтованого навчання

В умовах НУШ особистісно орієнтоване навчання стає основою для реалізації нових освітніх стандартів, які сприяють інтеграції знань, умінь і навичок у практичну діяльність учнів. Це вимагає від вчителів нових підходів до організації навчального процесу, що включає активне залучення учнів до навчання, розвиток їхньої мотивації та підтримку їхньої активності.

У цьому підрозділі ми розглянемо основні принципи особистісно орієнтованого навчання, які можуть бути ефективно реалізовані на уроках у середній школі. Кожен із цих принципів сприяє створенню навчального середовища, в якому учні стають активними учасниками свого навчання, що, в свою чергу, підвищує їхню зацікавленість, мотивацію та успішність. Розгляд цих принципів дозволить виявити, як саме вони можуть бути інтегровані в уроки, щоб забезпечити якісну освіту відповідно до вимог НУШ.

Одним із ключових принципів є принцип неповторності кожного учня. Він є основоположним у контексті особистісно орієнтованого навчання. Цей принцип акцентує увагу на тому, що кожен учень — це унікальна особистість, яка має свої специфічні здібності, інтереси, стилі навчання та темпи засвоєння матеріалу. Важливо визнати, що учні не тільки різняться за рівнем знань, але й мають різні способи сприйняття та обробки інформації.

Вчителі, які реалізують цей принцип, повинні бути готовими адаптувати свої методи навчання, щоб відповідати індивідуальним потребам кожного учня.

Це може включати використання різноманітних навчальних стратегій, формування гнучких груп, а також створення індивідуальних навчальних планів. Важливо, щоб учні відчували, що їхні інтереси та здібності цінуються, що сприяє підвищенню їхньої мотивації та залученості до навчального процесу.

Прикладом цього може слугувати урок англійської мови. Вчитель може створити індивідуальні завдання для учнів, враховуючи їхні інтереси. Наприклад, учні, які захоплюються літературою, можуть отримати завдання написати рецензію на улюблену книгу, в той час як учні, які більше цікавляться журналістикою, можуть підготувати статтю на актуальну соціальну тему.

Продовжуючи про сутність попереднього принципу, можна виділити також принцип визнання потенціалу кожного учня, який стверджує, що всі учні, незалежно від їхнього рівня підготовки, мають здатність до навчання та розвитку. Це означає, що вчителі повинні вірити в можливості своїх учнів і прагнути створити умови, які сприятимуть їхньому успіху. Завдання вчителя полягає в тому, щоб виявити індивідуальні потреби та здібності кожного учня, а також знайти ефективні стратегії підтримки, щоб допомогти їм досягти успіху.

Цей принцип передбачає, що навчальний процес має бути адаптивним і гнучким, щоб кожен учень міг працювати на своєму рівні та розвиватися в комфортному для себе темпі. Важливо не лише забезпечити учням доступ до знань, але й створити атмосферу, в якій вони відчувають підтримку, впевненість у своїх силах і готовність до навчання.

Третій принцип, або ж, принцип адаптації навчання до індивідуальних потреб учнів полягає в тому, що навчальний процес має бути гнучким і пристосованим до специфічних вимог, інтересів і здібностей кожного учня. Це означає, що вчителі повинні враховувати різноманітність учнів у класі та створювати умови, які дозволяють кожному з них отримувати знання та навички в оптимальному для себе режимі. Адаптація навчання може включати варіативність у методах викладання, формах завдань, темах досліджень і темпах навчання.

Цей принцип фокусується не лише на вірі у потенціал кожного учня, але й на конкретних практичних діях, які вчителі можуть взяти для задоволення індивідуальних потреб. Він також відрізняється від принципу неповторності кожного учня, оскільки останній акцентує на унікальності кожного учня, тоді як адаптація навчання більше зосереджена на відповідності навчальних методів і матеріалів до цих унікальних потреб.

Реалізувати цей принцип можна на прикладі уроку з англійської мови. Учитель може використовувати проєктний метод, де учні самостійно обирають теми для дослідження. Це може бути дослідження видатних особистостей, історичних подій або культурних явищ, що цікавлять учнів. В результаті кожен учень працює над темою, яка йому цікава, що підвищує мотивацію до навчання.

Наступний принцип, принцип активного навчання стверджує, що учні повинні бути активними учасниками навчального процесу, а не пасивними спостерігачами. Активне навчання передбачає, що учні залучені до процесу навчання через різноманітні форми діяльності, такі як обговорення, дослідження, проєктна робота, рольові ігри та інші інтерактивні методи. Цей підхід сприяє розвитку навичок критичного мислення, комунікації та співпраці, оскільки учні повинні аналізувати інформацію, формулювати власні думки та взаємодіяти з однокласниками.

Активне навчання також допомагає учням краще засвоювати матеріал, оскільки вони беруть участь у процесі навчання, що робить його більш значущим і запам'ятовуваним. Крім того, активні методи навчання можуть підвищити мотивацію учнів, оскільки вони відчують свою причетність до навчального процесу і можуть бачити результати своїх зусиль.

Наприклад, на уроках англійської мови вчитель може використовувати метод «дискусійного клубу», де учні обговорюють актуальні теми, висловлюють свої думки та аргументують їх. Це не лише покращує мовні навички, але й сприяє розвитку критичного мислення.

Ще один принцип розвитку особистісних якостей учнів наголошує на важливості формування не лише академічних знань, але й соціальних, емоційних і моральних аспектів особистості. Це включає розвиток таких якостей, як емпатія, співчуття, соціальна відповідальність, критичне мислення та здатність до співпраці. У сучасному світі, де соціальні проблеми стають дедалі актуальнішими, важливо, щоб учні не лише отримували знання, але й вчилися розуміти та відчувати потреби інших, брати на себе відповідальність за свої дії та їх наслідки.

Цей принцип передбачає інтеграцію соціально-емоційного навчання в навчальний процес, що допомагає учням розвивати навички, необхідні для успішної взаємодії з іншими людьми та вирішення соціальних проблем. Це може включати обговорення етичних дилем, участь у волонтерських проєктах або розробку ініціатив, спрямованих на покращення життя громади.

На уроках англійської мови вчитель може, наприклад, організувати обговорення соціальних проблем, таких як екологія або права людини. Учні можуть працювати в групах, розробляючи проєкти, які сприяють вирішенню цих проблем, що допомагає їм усвідомити свою соціальну відповідальність.

Принцип інтеграції навчання представляє об'єднання різних предметів та дисциплін у єдину навчальну діяльність, що дозволяє учням бачити зв'язки між різними галузями знань і застосовувати їх у реальному житті. Інтеграція навчання сприяє розвитку системного мислення, допомагає учням усвідомити значущість знань і вмінь у контексті їхнього повсякденного життя.

Наприклад, на уроках англійської мови вчитель може організувати проєкт, присвячений дослідженню впливу екологічних змін на історичний розвиток певного регіону. Учні можуть вивчати, як зміни в кліматі вплинули на життя людей, їх культуру та економіку. Вони можуть працювати в групах, збирати інформацію з різних джерел, створювати презентації та представляти свої результати класу. Це дозволяє учням інтегрувати знання з різних предметів і розвивати критичне мислення.

Не менш важливим є і принцип рефлексії. Він акцентує увагу на необхідності надання учням можливості аналізувати та оцінювати свій власний навчальний досвід. Рефлексія — це процес, який допомагає учням усвідомити свої досягнення, труднощі та прогалини в знаннях, а також визначити шляхи для подальшого розвитку. Це важливий аспект особистісно орієнтованого навчання, оскільки він сприяє формуванню самосвідомості, критичного мислення та відповідальності за власне навчання. Відповідно, учні розглядають, що вони досягли під час навчання, які знання і навички здобули. Це може бути усвідомлення успішно виконаних завдань, участі в проєктах або покращення певних навичок.

Після оцінки досягнень і труднощів учні можуть сформулювати конкретні цілі для подальшого навчання. Це можуть бути як короткострокові цілі (наприклад, покращити знання з певної теми), так і довгострокові (наприклад, підготуватися до іспиту або розвинути навички критичного мислення). Після чого вони розробляють план дій для досягнення своїх цілей. Це може включати в себе вибір додаткових матеріалів для вивчення, участь у гуртках або додаткових заняттях, а також пошук підтримки у вчителів або однокласників. Проте, застосовуючи цей принцип, важливо, щоб учні отримували зворотний зв'язок від вчителя та однокласників. Це може допомогти їм зрозуміти, наскільки їхні оцінки є об'єктивними, і вказати на можливі шляхи покращення.

Для реалізації принципу рефлексії в навчальному процесі вчитель може впровадити такі практики:

1. Рефлексійні щоденники. Учні можуть вести щоденники, в яких записують свої думки про уроки, досягнення, труднощі та цілі. Наприкінці кожного тижня або теми вчитель може запропонувати учням поділитися своїми записами в малих групах або обговорити їх на уроці.

2. Групові обговорення. Після завершення проєктів або великих тем вчитель може організувати групові обговорення, де учні можуть ділитися своїм досвідом, висловлювати думки про те, що було корисним, а що – складним, і як вони можуть покращити свою роботу в майбутньому.

3. Оцінювання самостійної роботи. Вчитель може запропонувати учням оцінити свою роботу за певними критеріями (наприклад, якість виконання завдання, дотримання термінів, співпраця з однокласниками) і порівняти свої оцінки з оцінками вчителя.

4. Цільові сесії. Вчитель проводить так звані «сесії», на яких учні формулюють свої навчальні цілі на наступний період. Це може бути індивідуальна або групова діяльність, де учні обговорюють свої цілі і планують, як їх досягти

Одним із останніх принципів є саме принцип співпраці та командної роботи. Використання даного принципу вказує на важливості взаємодії між учнями в навчальному процесі. Це передбачає, що учні працюють разом для досягнення спільної мети, що сприяє розвитку соціальних навичок, комунікації, відповідальності та інших навичок 21-го століття. Співпраця в навчанні допомагає учням усвідомити цінність командної роботи, навчитися слухати інших, ділитися ідеями та вирішувати конфлікти.

За такої концепції кожен учасник може мати певну роль, що дозволяє використовувати індивідуальні сильні сторони. Це може бути лідер, дослідник, доповідач тощо. Важливою є й ефективна комунікація між учасниками, що включає обмін ідеями, зворотний зв'язок і конструктивну критику. Не варто й забувати, що роботу на уроці за цим принципом варто вибудувати так, щоб учні могли оцінити результати своєї спільної роботи, що допомагає їм зрозуміти, як вони можуть покращити свою командну взаємодію в майбутньому.

Аналізуючи вищезгадані принципи, можна стверджувати, що принципи особистісно орієнтованого навчання сприяють формуванню учня як активного, самостійного та відповідального індивіда. Вони забезпечують не лише засвоєння знань, але й розвиток соціальних, емоційних та комунікативних навичок. Замість того, щоб бути пасивними споживачами знань, учні стають активними учасниками навчання, розвиваючи ключові компетентності та особистісні якості, необхідні для успішної самореалізації в майбутньому. Впровадження цих принципів у навчальний процес є важливим кроком до

створення ефективного, гуманного та інтегрованого навчального середовища, яке відповідає потребам сучасного суспільства. Таким чином, особистісно орієнтоване навчання стає не лише педагогічною технологією, а й важливим фактором у формуванні соціально відповідальних громадян.

1.3. Реалізація особистісно орієнтованого навчання на уроках англійської мови в базовій школі

Сучасність потребує нового рівня розвитку системи освіти, що забезпечить найефективнішу самореалізацію особистості, розвиток творчого потенціалу, формування основних життєвих компетентностей, та вміння ефективно взаємодіяти в професійній й особистій сферах. Основною умовою досягнення цієї мети є парадигма особистісно орієнтованого навчання. Задля досягнення успіху у застосуванні даного підходу варто звернути увагу на шляхи його реалізації, тобто, відповідно до потреб учнів і класу підбирати правильні методи та прийоми.

Для реалізації особистісно орієнтованого навчання в базовій школі використовуються різноманітні методи, технології та підходи, адаптовані під потреби та можливості учнів цього етапу середньої освіти. Розглянемо детальніше основні шляхи реалізації цього підходу та підкреслимо ефективні практики, зазначені в аналізованих працях багатьох фахівців та педагогів.

Опрацювавши велику кількість літератури [ ], можна стверджувати, що одним із найпопулярніших методів реалізації є проєктне навчання. Він є ефективним інструментом реалізації особистісно орієнтованого підходу, особливо на уроках англійської мови, де важливо розвивати усне мовлення та навички комунікації учнів. Цей метод дозволяє учням самостійно обирати теми, планувати свою роботу, досліджувати та створювати проєкти, що мають практичне значення. У процесі проєктної діяльності учні не тільки розширюють свої знання, але й опановують важливі соціальні та комунікативні вміння. Такий підхід дозволяє учням розвивати критичне мислення, вміння

досліджувати, взаємодіяти в команді та вирішувати проблеми в реальному житті [11].

На прикладі удосконалення усного мовлення на уроках англійської мови розглянемо етапи реалізації методу проєктного навчання. Відповідно до досліджень Грищенко О. В., проєктна діяльність охоплює такі фази [11, с. 11–12]:

1. Вибір теми проєкту. На початковому етапі разом з учителем учні обирають тему, яка відповідає їхнім інтересам та є практичною. Наприклад, з метою вдосконалення розмовних навичок учнів на уроках англійської мови в якості теми може бути обрано «Сучасні проблеми молоді» або «Вплив соціальних медіа на суспільство». Учні самостійно визначають тематику проєкту, наприклад, досліджуючи позитивні та негативні аспекти впливу соціальних мереж на підлітків або порівнюючи соціальні проблеми в різних країнах. Таке рішення дозволяє учням працювати над розкриттям реально життєвої та змістовної теми, що в свою чергу спонукає їх до активної участі в обговореннях.

2. Підготовка матеріалів та самого дослідження. На цьому етапі учні проводять дослідження, використовуючи різноманітні джерела, такі як англійські статті, відеоматеріали, соціальні мережі та форуми. Вони самостійно обирають відповідні ресурси, аналізують отриману інформацію та готуються до презентації своєї теми. Учитель активно підтримує використання автентичних англійських матеріалів, що не лише підвищує рівень володіння мовою, а й розширює словниковий запас учнів та покращує їхнє розуміння мови. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, оскільки учні повинні оцінювати якість інформації та визначати її релевантність для свого проєкту.

3. Підготовка до презентації проєкту. Учні починають планувати структуру своєї презентації, зосереджуючись на ключових моментах виступу, а також розподіляють ролі в групі, якщо працюють над колективним проєктом. В

процесі підготовки до усного представлення вони пишуть скрипти, відпрацьовують вимову та інтонацію, а також освоюють нові мовні конструкції. Не забувають і про візуальні матеріали, такі як презентації та інфографіка. Учитель підтримує учнів, надаючи корисні поради для покращення їхнього мовлення, зокрема звертаючи увагу на мовний аспект та структуру виступу. На цьому етапі учні мають можливість працювати як самостійно, так і в командах, що сприяє розвитку їхніх комунікативних та соціальних навичок.

4. Представлення напрацювань та результатів проєкту класу. Кожна група або окремих учень має можливість представити свій проєкт перед класом, після чого всі разом обговорюють основні питання, які виникли під час виступу. Цей процес допомагає учням покращувати свої навички усного мовлення, вчитися використовувати нові лексичні та граматичні конструкції, а також структурувати свої думки. Під час виступу учні не лише діляться своїми знаннями, але й отримують запитання від вчителя та однокласників, що сприяє розвитку діалогічного мовлення та навичок аргументації. Це створює атмосферу співпраці та взаємодії, де кожен може висловити свою думку і навчитися чогось нового.

5. Аналіз та оцінювання результатів проєкту. Після закінчення презентації учні переходять до рефлексії: вони діляться труднощами, з якими стикалися під час підготовки, обговорюють свої досягнення та визначають, які навички їм вдалося покращити. Вчитель також долучається до обговорення, акцентуючи увагу на тому, що вийшло добре, і дає індивідуальні поради для подальшого розвитку усного мовлення. Цей етап допомагає учням усвідомити свої сильні сторони та сфери, в яких вони можуть ще вдосконалюватися, що, в свою чергу, надихає їх продовжувати працювати над своїми мовленнєвими навичками.

Серед великого різноманіття методів і шляхів реалізації особистісно орієнтованого навчання Бабенко О. І. виділяє також метод кейсів. Він є одним з найбільш ефективних підходів до навчання, який дозволяє учням не лише отримувати теоретичні знання, а й активно застосовувати їх на практиці, працюючи зі справжніми або уявними ситуаціями. Цей метод виходить за рамки

традиційних уроків, пропонуючи учням можливість зануритися в реальні проблеми та виклики, які можуть виникати в різних сферах – від бізнесу до науки, соціальних питань або навіть культурних контекстів [3, с. 45].

Коли здобувачі освіти отримують конкретні кейси, їм відкривається світ різноманітних життєвих сценаріїв. Наприклад, це можуть бути ситуації з провалом проекту, етичними дилемами між самими учнями, кризовими ситуаціями в колективі або викликами в суспільстві. Кожен кейс є унікальним і дозволяє їм досліджувати широкий спектр питань, від стратегічних рішень до соціальних наслідків.

Процес роботи з кейсами проходить кілька важливих етапів. На першому - учні знайомляться з ситуацією, проводячи попередній огляд та визначаючи важливі деталі. Такий крок ознайомлення дозволяє сформувати основу для подальшого аналізу. Далі настає етап глибокого, або ж, детального розбору, під час якого учні виявляють ключові проблеми, факти, що їх оточують, і фактори, які можуть впливати на ситуацію. Це може включати вивчення культурних аспектів або етичних міркувань.

На основі цього аналізу учні переходять до формулювання власних рішень. Це вимагає від них не лише логічного мислення, але й творчого підходу, оскільки рішення можуть бути різноманітними, і часто немає єдиної правильної відповіді. Обґрунтування своїх рішень є важливим аспектом цього процесу: учні повинні спиратися на знання, здобуті під час навчання, але також і на критичний аналіз ситуації.

Таким чином, метод кейсів не лише навчає, а й формує навички, необхідні для адаптації до життя у швидко змінюваному світі. Це дозволяє студентам розвивати свої аналітичні здібності, критичне мислення та уміння працювати в команді, готуючи їх до реальних викликів та рішень, з якими вони зіштовхнуться у майбутньому.

Не менш важливу роль у реалізації особистісно орієнтованого підходу відіграють інтерактивні методи навчання. Інтерактивні методи навчання, такі як дискусії, обговорення, рольові ігри та дебати, є надзвичайно продуктивними

інструментами для активізації мислення та комунікативних навичок учнів у середній школі в рамках нової української школи (НУШ). Ці методи не лише залучають кожного учня до навчального процесу, але й формують у них соціальні навички, які є важливими для їхнього подальшого розвитку.

Під час дискусій і обговорень учні мають змогу висловлювати свої думки, аргументувати свою позицію та слухати інших. Це створює атмосферу взаємоповаги та відкритості, де кожен учень відчуває себе почутим. Завдяки цьому формується критичне мислення, яке дозволяє учням аналізувати інформацію, порівнювати різні точки зору та знаходити оптимальні рішення.

Рольові ігри, в свою чергу, дають можливість учням перейняти різні образи, що сприяє розвитку емпатії та розуміння інших людей. Коли учні грають ролі, вони вчаться бачити ситуації з різних перспектив, що є важливим аспектом особистісного розвитку. Це також допомагає їм розвивати навички співпраці, адже для успішного виконання завдань потрібно працювати в команді, слухати один одного та дійти спільного висновку.

Дебати, як ще один інтерактивний метод, формують в учнів вміння чітко і логічно викладати свої думки, аргументувати позицію та спростовувати контраргументи. Це не лише розвиває комунікативні навички, але й готує учнів до реальних життєвих ситуацій, де важливо вміти відстоювати свою думку та вести конструктивний діалог.

Підсумовуючи напрацювання Кравченко О. В., можна стверджувати, що інтерактивні методи навчання в рамках НУШ забезпечують емоційну підтримку кожного учня, сприяючи їхньому особистісному розвитку. Вони допомагають формувати самостійність, відповідальність і вміння працювати в колективі, що є основою для успішної соціалізації молодих людей у сучасному суспільстві [18, с. 123].

Крім усіх вище згаданих шляхів реалізації особистісно орієнтованого навчання, можна виділити й метод застосування інформаційних технологій, який дозволяє забезпечити гнучкість та варіативність уроків, що, в свою чергу, сприяє ефективнішому залученню учнів до навчання.

Застосування мультимедійних презентацій, інтерактивних дошок, віртуальних симуляцій, навчальних платформ та мобільних додатків створює динамічну навчальну атмосферу, де учні стають активними учасниками процесу. Наприклад, мультимедійні презентації дозволяють вчителям візуалізувати складні концепції, що робить навчальний матеріал більш доступним і зрозумілим. Інтерактивні дошки забезпечують можливість для колективної роботи, де учні можуть активно обговорювати теми, ставити запитання та ділитися своїми думками в реальному часі.

Віртуальні симуляції, у свою чергу, надають учням можливість зануритися в навчальний процес, відтворюючи реальні ситуації, що допомагає їм краще зрозуміти матеріал і застосувати знання на практиці. Наприклад, під час вивчення теми «Покупки» на уроці англійської мови учні можуть використовувати віртуальні симулятори магазинів, де вони спілкуються з продавцями та виконують роль покупців, практикуючи вживання тематичної лексики та фраз для ведення діалогу. Такий підхід стимулює інтерес до навчання та розвиває практичні мовленнєві навички.

Навчальні платформи та мобільні додатки також відкривають нові можливості для індивідуалізації навчання. Учні можуть працювати в зручному для них темпі, обираючи завдання відповідно до своїх інтересів та здібностей. Це не лише підвищує їхню мотивацію, але й допомагає формувати навички самостійного навчання, що є важливим аспектом особистісного розвитку.

У процесі реалізації особистісно орієнтованого навчання важливу роль відіграє вчитель як «фасилітатор». Ця роль передбачає зміну традиційної моделі викладання, де вчитель виступає лише як носій знань, на модель, де він стає партнером у навчанні, допомагаючи учням знаходити власні способи засвоєння матеріалу. Вчитель-фасилітатор створює умови для розкриття потенціалу кожного учня, формуючи довірливу атмосферу, що сприяє відкритому спілкуванню та обміну думками.

Однією з основних задач «фасилітатора» є підтримка учнів на шляху їхнього саморозвитку. Це означає, що вчитель не лише надає інформацію, але й

стимулює учнів до самостійного пошуку знань, заохочує їх до критичного мислення та аналізу. Наприклад, вчитель може організувати групові дискусії, де учні обговорюють різні точки зору на певну тему, або ж створювати проекти, які дозволяють учням досліджувати питання, що їх цікавлять [34, с. 134].

Таким чином, інтеграція інноваційних технологій у навчальний процес в рамках особистісно орієнтованого навчання забезпечує адаптацію матеріалу під інтереси та мотиви учнів, роблячи його більш доступним і зрозумілим. Це дозволяє формувати у них інтерес до вивчення нового матеріалу, що також впливає на інтенсивніше та швидше засвоєння певних знань.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ

2.1. Поняття іншомовної комунікативної компетентності та її формування в учнів базової школи

Ефективність кожного педагогічного процесу тією чи іншою мірою залежить від того, наскільки навчальна діяльність відповідає меті та об'єкту

самого навчання. Більше того, це відіграє значну роль саме у ході формування іншомовної комунікативної компетентності та вивчення іноземних мов загалом. Проте, не менш важливим є той факт, що зміст навчання іншомовній комунікативній компетентності повинен відповідати реальному ситуативному спілкуванню сьогодення.

Такий стан речей вимагає перегляду наукових і теоретичних напрацювань минулого, а також визначення нових концептуальних підходів до оновлення цілей і змісту навчання. Важливо також знайти правильні методи, які забезпечать успішну реалізацію тих чи інших цілей у шкільній практиці.

На даному етапі розвитку суспільства знання іноземних мов є важливим елементом особистісного та професійного розвитку. Іншомовна комунікативна компетентність стає ключовим чинником у глобалізованому світі, де спілкування між людьми з різних культур, країн, частин світу загалом відбувається щодня. На нашу думку, оновлена модель навчального процесу могла б сприяти формуванню в учнів міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності. У цьому підрозділі ми розглянемо поняття іншомовної комунікативної компетентності та методи її формування в учнів базової школи.

Першочергово варто звернути увагу на саме поняття «іншомовна комунікативна компетентність». Вона є ключовим показником ефективності вивчення іноземної мови. Це комплекс знань, навичок та вмінь, що дозволяє учню використовувати іноземну мову для повноцінного спілкування у різних життєвих ситуаціях. У міжнародних стандартах іншомовну комунікативну компетентність визначають як здатність особи брати участь у комунікативному процесі [1, с. 47].

В. Гончар наводить визначення іншомовної комунікативної компетентності як «комплекс знань, умінь і навичок, необхідних для розуміння і продукування мовлення в конкретних мовних ситуаціях, з урахуванням соціальних і культурних особливостей мовного середовища» [9, с. 68]. Тут акцент робиться на здатність учнів пристосовувати мовлення до конкретних ситуацій і соціального контексту.

Натомість І. Скляр трактує іншомовну комунікативну компетентність як «спроможність ефективно та адекватно взаємодіяти з носіями мови, володіючи не лише лінгвістичними знаннями, але й соціолінгвістичними та прагматичними навичками» [32, с. 93].

Водночас Петренко описує іншомовну комунікативну компетентність як «здатність учня використовувати мову з метою досягнення конкретних комунікативних цілей у міжкультурному контексті, опираючись на знання про мовні норми і культурні особливості» [21, с. 103]. Це визначення підкреслює міжкультурний аспект та важливість культурної адаптації мовлення.

Розглядаючи іншомовну комунікативну компетентність, важливо звернути увагу на її структуру, яка складається з таких компонентів:

- 1) **Лінгвістична компетентність.** Вона є однією з базових складових іншомовної комунікативної компетентності та включає знання мовної системи – граматики, лексики, фонетики та синтаксису – і здатність використовувати ці знання для побудови правильних і логічних висловлювань. Лінгвістична компетентність забезпечує фундамент для ефективного спілкування, оскільки без знання правил мови неможливо зрозуміти і відтворити зміст спілкування, а також адаптувати висловлювання до конкретної ситуації.
- 2) **Соціолінгвістична компетентність** – інша складова іншомовної компетентності, яка уможливорює учням використання мовних засобів з урахуванням соціальних та культурних аспектів. Це компетентність передбачає здатність людини розуміти та вживати мовні вирази, адаптуючи їх до ситуації спілкування, соціальних ролей та культурних особливостей [32, с. 92].
- 3) **Прагматична компетентність**, у свою чергу, дозволяє дієво досягати комунікативних цілей у різних мовних ситуаціях. Вона допомагає учням використовувати мову відповідно до соціального контексту, культурних особливостей і поставленої комунікативної задачі. Цей аспект іншомовної компетентності сприяє адекватному вираженню

власних думок, намірів та емоцій, що особливо важливо в міжкультурному спілкуванні.

Ця складова іншомовної компетентності включає в себе такі аспекти:

- вміння правильно виражати свої наміри (наприклад, при прояві прохання або пропозиції вчитель навчає учнів застосовувати відповідні мовні конструкції, такі як «*Could you please...?*» або «*Would you mind...?*» у формальних ситуаціях, та більш неформальні фрази, як-от «*Can you...?*» у дружньому колі);
- розуміння інтенцій співрозмовника, що включає інтерпретацію мовленнєвих актів, таких як запитання, прохання, компліменти, зауваження (наприклад, якщо хтось запитує «*Could you close the window?*», прагматична компетентність дозволяє розуміти, що співрозмовник не просто цікавиться можливістю закрити вікно, а ввічливо просить це зробити);
- досягнення комунікативних цілей (наприклад, якщо їхня мета – висловити згоду, вони можуть використовувати фрази типу «*I completely agree*» у формальному контексті чи «*Absolutely!*» у неформальній розмові. Вміння вибирати мовні засоби залежно від мети допомагає досягати взаєморозуміння в різних ситуаціях);
- розуміння підтексту та прихованих значень. Окрім прямого змісту, учні мають також враховувати підтексти, які можуть мати приховані значення або культурні особливості (наприклад, вираз «*It's a bit chilly in here*» у деяких випадках може бути завуальованим проханням закрити вікно або ввімкнути обігрівач).

4) **Стратегічна компетентність.** Вона передбачає здатність учня використовувати різні вербальні, невербальні та паравербальні стратегії для досягнення успішної комунікації, особливо в ситуаціях, коли бракує знань або слів. Це вміння є особливо цінним у спілкуванні іноземною мовою, коли учні можуть не оволодіти великим об'ємом

лексичного матеріалу або граматичних структур для адекватного та доцільного вираження своїх думок.

5) **Дискурсивна компетентність** – це здатність особи не лише використовувати мовні структури та лексичні одиниці, але й організувати їх у зв'язний, логічний текст або діалог. Це вміння передбачає:

- структурування інформації – вміння організувати свої думки та ідеї у зрозумілу і логічну послідовність;
- використання зв'язувальних елементів – вміння застосовувати різноманітні мовні засоби (займенники, сполучники, фрази) для забезпечення зв'язності та цілісності висловлювання;
- адаптація до контексту – здатність змінювати стиль і форму мовлення в залежності від ситуації, аудиторії та мети спілкування.

Для розвитку дискурсивної компетентності учнів можна використовувати різні методи. У першу чергу, вправи на створення різних типів текстів (оповідання, опис, аргументативний текст) допомагають учням навчитися краще структурувати інформацію. Тоді ж як рольові ігри, дебати та обговорення сприяють розвитку навичок спілкування в живому діалозі чи полілозі. Вивчення ж зразків зв'язних текстів, їх структура та мовні засоби, що використовуються, допомагає учням усвідомити, як досягати зв'язності у власному мовленні. Тож, розвиток дискурсивної компетентності вимагає систематичного підходу, використання різноманітних методів та практичних вправ, що сприяють формуванню іншомовної комунікативної компетентності.

Аналізуючи роботи дослідників, можна помітити, що, окрім складових компетентності, важливу роль відіграють і такі аспекти, як цільовий, мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, емоційно-оцінний та рефлексійний. Ці аспекти повинні відповідати віковим особливостям, уподобанням та можливостям учнів.

Звернімося до детального аналізу кожного із зазначених аспектів. Перший, цільовий, визначає мету навчання та формує уявлення про те, чого учні повинні досягти в процесі вивчення іноземної мови, оскільки чітко сформульовані цілі допомагають учням зосередитися на результатах навчання.

Мотиваційний аспект включає внутрішні та зовнішні фактори, які спонукають учнів до навчання. Висока мотивація є ключовою для успішного оволодіння іноземною мовою, оскільки вона підвищує зацікавленість і залученість учнів.

Когнітивний аспект відображає процеси сприймання, розуміння та обробки інформації. Учні повинні мати можливість аналізувати та інтерпретувати нові знання, що є важливим для формування їхнього комунікативного досвіду.

Діяльнісний аспект означає, що учні беруть активну участь у навчальному процесі через виконання різноманітних завдань і вправ. Саме практична діяльність сприяє закріпленню знань та розвитку навичок.

Емоційно-оцінний аспект включає емоційні реакції учнів на навчальний процес та їхню самооцінку, так як позитивні емоції підвищують ефективність навчання, тоді як негативні можуть перешкоджати розвитку ІКК.

Рефлексійний аспект, у свою чергу, спонукає учнів до самостійного аналізу власних досягнень і помилок. Більше того, рефлексія допомагає усвідомити процес навчання та внести корективи у свої дії для досягнення кращих результатів.

Проаналізувавши різні погляди щодо питання сутності та структури іншомовної комунікативної компетентності, варто детальніше розглянути шляхи її формування [1, 2, 19, 21].

Формування ІКК є комплексним завданням, яке охоплює різні етапи навчання та вимагає сучасних педагогічних методів. У середній школі цей процес організують через інтеграцію комунікативного підходу, використання інноваційних технологій та аутентичних матеріалів, що сприяють розвитку навичок розуміння та продукування іншомовного мовлення.

Що стосується комунікативного підходу, то він передбачає створення умов для інтерактивного навчання, зокрема рольові ігри, обговорення та дебати. Наприклад, на уроці англійської мови можна організувати рольову гру «Подорож містами (країнами) світу (певної країни)», де кожен учень представляє певне місто, презентує його історичні пам'ятки та відповідає на запитання інших учасників. Це стимулює учнів не тільки використовувати лексичні та граматичні конструкції, але й адаптуватися до ситуації спілкування [1, с. 50].

Не менш особливе значення у формуванні ІКК має використання автентичних текстів, відео та аудіоматеріалів, що допомагає учням ознайомитися з реальними мовними ситуаціями та формує здатність сприймати мову в природному контексті. Наприклад, для розвитку навичок слухання можна використовувати відеоматеріали англійською мовою на тему «Професії майбутнього» із супровідним обговоренням та аналізом змісту. Це сформує лінгвістичну та соціолінгвістичну компетентності учнів, оскільки вони стикаються з автентичною вимовою, інтонацією та культурними особливостями мови.

Ефективне оцінювання, у свою чергу, сприяє усвідомленню учнями своїх досягнень та шляхів для подальшого розвитку. Наприклад, після презентації учні можуть провести само- та взаємооцінку, обговорити свої досягнення та труднощі. Це розвиває здатність до самоконтролю та критичної оцінки власних успіхів, що є важливим елементом стратегічної компетентності.

Окрім того, як уже раніше згадувалось, однією з основних умов формування ІКК є створення комунікативно сприятливого середовища. Це включає:

- групову або парну роботу, що дозволяє учням взаємодіяти один з одним, практикуючи мовлення в неформальній обстановці;
- рольова гра, яка забезпечує учням можливість відпрацьовувати мовлення в штучно створених життєвих ситуаціях, що сприяє розвитку їхньої впевненості та креативності.

Отже, слід визнати, що формування іншомовної комунікативної компетентності є важливим завданням для сучасної школи. Реалізація комунікативного підходу, застосування інтерактивних методів та аутентичних матеріалів сприяють розвитку в учнів здатності до міжкультурного спілкування, розширюють їхні мовні навички та забезпечують підготовку до використання мови в реальних життєвих ситуаціях.

2.2. Психологічні особливості формування іншомовної комунікативної компетентності учнів базової школи

Формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) в учнів базової школи є складним і багатогранним процесом, що вимагає врахування психологічних особливостей розвитку підлітків. На цьому етапі навчання важливо розуміти, як психологічні фактори впливають на успішність оволодіння іноземною мовою та розвиток комунікативних навичок.

Удосконалення комунікативних навичок іноземною мовою – це кропітка робота, яка охоплює не лише лінгвістичні аспекти, але й психологічні особливості учнів. Ці особливості мають значний вплив на успішність навчання, оскільки психологічні чинники визначають мотивацію, ставлення до процесу вивчення іноземної мови, а також здатність учнів долати труднощі, які виникають у процесі спілкування іноземною мовою [21, с. 45].

Процес формування ІКК є складним психологічним явищем, яке передбачає розвиток мотивації, когнітивних механізмів, комунікативних навичок, а також емоційної готовності до спілкування іноземною мовою.

Одним з найвагоміших психологічних факторів, який визначає успішність формування іншомовної комунікативної компетентності, є мотивація. Вона впливає на те, як учні сприймають процес навчання, з яким запалом вони залучаються до нього, і як вони долають труднощі, що виникають під час освоєння іноземної мови. Дослідження показують, що учні, які мають високу

мотивацію, демонструють кращі результати, адже їх бажання вчитися активізує процеси пам'яті і сприйняття.

За словами Д. Р. Стефанової, «високий рівень мотивації підвищує шанси учнів на успішне оволодіння іноземною мовою» [36, с. 34]. Ця теза підтверджується численними дослідженнями, які вказують на зв'язок між особистими цілями учнів і їхньою готовністю вкладати зусилля в навчання. Наприклад, учні, які усвідомлюють важливість знання іноземної мови для своєї освіти, свого кар'єрного зростання або міжкультурної взаємодії, частіше проявляють активність під час уроків, прагнуть брати участь у додаткових заходах і проектах.

Для підтримки цієї мотивації вчителям важливо створювати умови, які б заохочували учнів до самостійного вивчення та практики мови. Приміром, організація мовних клубів, де учні можуть спілкуватися на іноземній мові у неформальному середовищі, значно підвищує їх мотивацію. Такі клуби надають можливість учням реалізувати свої знання на практиці, спілкуючись з однодумцями, що позитивно впливає на розвиток їхніх навичок та впевненості володіння тією чи іншою мовою.

Олімпіади та конкурси з іноземних мов також є чудовими можливостями для учнів показати свої здібності та підвищити свою мотивацію. Участь у таких заходах може стати стимулом для ґрунтовнішого вивчення мови та підвищення самооцінки. Наприклад, перемога або навіть участь у конкурсах може викликати почуття гордості й задоволення від навчання, що, в свою чергу, спонукає учня продовжувати вивчення і вдосконалення своїх навичок.

Нарешті, важливо зазначити, що мотивація може бути як внутрішньою, так і зовнішньою. Внутрішня мотивація походить з особистих інтересів і бажань учня, таких як цікавість до культури країни, мова якої вивчається, або прагнення до саморозвитку. Зовнішня мотивація, в свою чергу, може бути пов'язана з оцінками, визнанням у колективі чи очікуваннями батьків. Таким чином, комплексна мотивація, що об'єднує внутрішні і зовнішні чинники, є оптимальною для успішного формування ІКК.

Не менш вирішальним фактором у формуванні ІКК є когнітивні механізми навчання. Вони охоплюють різноманітні когнітивні процеси, такі як пам'ять, увага, сприйняття та мислення. Ці процеси взаємодіють між собою, забезпечуючи ефективне засвоєння нової інформації та її подальше використання у спілкуванні. Тож, розглянемо кожен із них детальніше.

Пам'ять є одним із ключових когнітивних механізмів, що забезпечує зберігання та відтворення інформації. Вона поділяється на кілька типів:

1. Короткочасна пам'ять. Цей тип пам'яті дозволяє утримувати інформацію протягом короткого часу (до 30 секунд). У контексті вивчення іноземної мови короткочасна пам'ять важлива для запам'ятовування нових слів, фраз або граматичних структур під час уроку;

2. Довгострокова пам'ять. Довгострокова пам'ять забезпечує зберігання інформації на тривалий період. Для формування ІКК важливо, щоб учні могли переносити нові знання з короткочасної пам'яті в довгострокову. Це досягається через повторення, практику та застосування знань у різних контекстах.

Увага є ще одним важливим когнітивним процесом, що впливає на навчання. Вона дозволяє учням базової школи зосереджуватися на важливій інформації та ігнорувати відволікаючі фактори. У навчальному процесі можна виділити кілька типів уваги:

- 1) селективна увага – це здатність зосереджуватися на конкретному об'єкті або завданні, відсікаючи інші подразники. Наприклад, під час вивчення нових мовних структур учні повинні зосереджуватися саме на матеріалі, що вивчається, і ігнорувати зовнішні подразники. Але, в той же час, вчитель повинен створити таку атмосферу навчання, аби учні не відволікались на шум в класі чи будь-які інші зовнішні чинники. Що стосується внутрішнього стану кожного індивідуума, то вчитель може персонально проводити розмови з учнями, які потребують моральної підтримки;
- 2) розподілена увага дозволяє одночасно зосереджуватися на кількох завданнях. Наприклад, під час рольової гри учні можуть слухати

співрозмовника, формулювати свою відповідь і контролювати невербальні сигнали, що є важливим для розвитку комунікативних навичок.

Увага в підлітковому віці розвивається у зв'язку з формуванням навчальних і трудових навичок, і водночас є однією з її складових. Розвивається здатність свідомо спрямовувати свою увагу на певний об'єкт, концентруватися на ньому протягом тривалого часу, долати відволікання, переключати увагу на нові завдання та розподіляти свою увагу. Ці зміни пов'язані із загальним психічним розвитком підлітка, зокрема з розвитком мислення. Збільшується обсяг, концентрація і стійкість уваги.

Як вже згадувалось раніше, сприйняття дуже необхідне для формування іншомовної комунікативної компетентності. Сприйняття – це процес обробки інформації, що надходить через органи чуття. У навчанні іноземним мовам сприйняття відіграє важливу роль у розумінні усного та письмового мовлення. Важливо, щоб учні мали можливість працювати з різними джерелами інформації, такими як аудіо- та відеоматеріали, що допомагає розвивати їхнє сприйняття мови в контексті.

Сприйняття також включає в себе здатність учнів інтерпретувати та аналізувати інформацію. Наприклад, під час перегляду відео або прослуховування аудіозапису учні повинні не лише розуміти зміст, але й вміти виділяти ключові моменти, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

Мислення є ще одним із ключових когнітивних процесів, що відіграє важливу роль у формуванні ІКК учнів. У рамках особистісно орієнтованого підходу до навчання, мислення не лише сприяє засвоєнню нової інформації, але й формує критичне, аналітичне та креативне ставлення до навчального матеріалу.

Варто зазначити, що, незважаючи на всі зміни, які переживають діти в підлітковому віці, їхній мозок все ще пластичний, і засвоєння мови відбувається відносно легко. Крім того, абстрактний характер мислення дозволяє підліткам

сприймати мову інакше, ніж у дитинстві. Іншими словами, конкретне розпізнавання іноземних мов (буквальне розуміння мови) відходить у минуле.

Натомість підлітки розвивають металінгвістичну свідомість, теоретизують про різні аспекти мови, краще розуміють правила граматики та словотворення, використовують образні вирази, розуміють іронію та вміють правильно інтерпретувати двозначність.

Мислення охоплює різноманітні процеси, такі як аналіз, синтез, оцінка, порівняння та узагальнення. Учні повинні вміти розбиратися в нових мовних структурах, граматичних правилах та лексичних одиницях. Це передбачає здатність виділяти ключові елементи та розуміти їхнє значення в контексті.

Мислення дозволяє учням об'єднувати нову інформацію з уже відомими знаннями, що сприяє глибшому розумінню матеріалу. Наприклад, учні можуть використовувати раніше вивчені слова та фрази для створення нових висловлювань.

Учні повинні вміти оцінювати правильність своїх відповідей, порівнювати різні мовні конструкції та вибирати найбільш доречні в конкретному контексті.

Загалом, інтелектуальна діяльність у підлітковому віці набуває рис формально-логічного мислення, з подальшим розвитком таких операцій, як класифікація, аналогія та узагальнення. З розвитком абстрактного мислення і переходом на рівень формальних операцій у підлітків розвивається інтроспективний характер мислення. Цей період характеризується появою двох свідомостей: дорослої свідомості та Я-концепції.

Комунікативні вміння також є невід'ємною складовою формування ІКК. Вони охоплюють не лише мовленнєві вміння, але й невербальні сигнали, які є важливими для ефективної взаємодії між людьми. О. Сергійчук стверджує, що «успішна комунікація передбачає вміння не тільки говорити, але й слухати, спостерігати за реакціями співрозмовника» [28, с. 42]. Це підкреслює важливість комплексного підходу до розвитку комунікативних вмінь.

Комунікативні вміння можна визначити як сукупність вмінь, які дозволяють особі ефективно взаємодіяти з іншими. Вони включають в себе:

- 1) вербальні вміння – здатність формулювати думки, висловлювати свої ідеї та почуття, а також використовувати граматичні структури та лексику відповідно до контексту;
- 2) слухові вміння – здатність активно слухати співрозмовника, розуміти його думки та емоції, а також реагувати на них;
- 3) невербальні вміння – використання жестів, міміки, інтонації та інших невербальних сигналів, які доповнюють або підкреслюють вербальне спілкування.

Комунікативні вміння є ключовими для успішного спілкування іноземною мовою, адже вони забезпечують ефективний обмін інформацією між співрозмовниками. Зокрема, учні повинні не лише вміти чітко висловлювати свої думки, але й активно залучатися до діалогу. Це передбачає такі важливі вміння, як постановка запитань, уточнення інформації та адекватне реагування на коментарі співрозмовника.

Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити учням знання лексичних і граматичних структур, а також навчити їх адаптувати свою мову відповідно до конкретних комунікативних ситуацій. Крім того, ефективне спілкування іноземною мовою вимагає розуміння культурних контекстів. Комунікація не обмежується виключно мовними аспектами; вона охоплює й культурні особливості, які можуть суттєво впливати на характер і результативність взаємодії.

Емоційний стан учнів може суттєво впливати на їхню здатність до навчання. Емоції відіграють ключову роль у навчанні, оскільки вони впливають на мотивацію, готовність до навчання та загальний успіх учнів. Як зазначає Гриньова М. В., «емоції – важливі елементи навчального процесу, оскільки вони впливають на мотивацію й готовність до навчання» [10]. Таким чином, позитивний емоційний клімат у класі, підтримка з боку однокласників та вчителя стають важливими чинниками, які сприяють успішному розвитку ІКК.

Проте, на шляху можуть траплятись і труднощі. Страх невдачі є одним з найпоширеніших емоційних бар'єрів, що може обмежувати комунікативну активність учнів. Негативний досвід або занижена самооцінка можуть призвести до уникання комунікативних ситуацій, де учні бояться помилитися або бути незрозумілими. Це, в свою чергу, знижує мотивацію до вивчення іноземної мови та обмежує можливість практичного використання здобутих знань.

Наприклад, учні, які бояться помилитися чи невпевнені у використанні іноземної мови, часто утримуються від відповідей на запитання вчителя або не беруть участі у групових дискусіях. Цей страх помилитися може значно знизити ефективність навчання, оскільки спілкування є основним шляхом до розвитку комунікативної компетентності. У таких випадках учитель має на меті створити атмосферу, де помилки сприймаються як частина навчання, а не як провина чи невдача.

Для подолання емоційних бар'єрів доцільно застосовувати різноманітні види діяльності на уроках. Ігрові завдання та творчі вправи можуть суттєво знизити напруження і страх перед спілкуванням іноземною мовою. Наприклад, гра «Мовна лабораторія», де учні виконують роль науковців, які експериментують з новими словами та виразами, допомагає знизити тривожність і перетворює навчання на цікаву і захоплюючу діяльність. Це дозволяє учням зосередитися на процесі, а не на помилках, що формує позитивне ставлення до мовлення.

Ще однією із основних складових емоційного аспекту формування ІКК є позитивна атмосфера. Вона допомагає знизити рівень тривоги і підвищити впевненість учнів у собі. Якщо учні відчувають підтримку з боку однокласників та вчителя, вони стають більш схильними до активного використання мови, до експериментів з новими фразами та граматичними структурами. Петренко Л. зазначає, що позитивна атмосфера сприяє підвищенню рівня мотивації, оскільки учні почуваються впевненіше та стають більш відкритими до спілкування іноземною мовою [21, с. 49].

Для створення такої атмосфери вчителі можуть використовувати групові завдання, в яких учні працюють разом для досягнення спільної мети. Наприклад, на уроках англійської мови можна організувати такий вид діяльності як «Інтерв'ю з відомою особою», де учні у групах розробляють питання, проводять інтерв'ю та презентують відповіді англійською мовою. Така діяльність сприяє зміцненню соціальних зв'язків і допомагає учням відчувати себе частиною команди.

Як уже зазначалось раніше, роль учителя є вирішальною у створенні емоційно сприятливих умов для навчання. Фахівець, який показує, що цінує зусилля учнів і вірить у їхній успіх, допомагає знизити рівень тривоги і стимулює учнів до активного вивчення іноземної мови. Згідно з Гончарем В. М., учитель, який використовує позитивний фідбек та застосовує похвалу, сприяє розвитку впевненості учнів у собі та підвищує їхню зацікавленість у вивченні мови [9, с. 68].

Наприклад, вчитель може коментувати зусилля учнів замість їхніх помилок, підкреслюючи позитивні аспекти виконаної роботи: «Ви чудово попрацювали над цим питанням» або «Ви висловили цікаву думку, попри незначні помилки». Такий підхід допомагає учням відчувати себе успішними, що, своєю чергою, позитивно впливає на їхнє ставлення до навчання і стимулює подальший розвиток комунікативних навичок.

Отже, дослідивши питання формування ІКК учнів базової школи, можна зазначити, що це комплексний процес, який потребує розуміння вчителем таких аспектів, як мотивація, емоційний інтелект, впевненість у собі та індивідуальні особливості, дозволяє створити комфортні умови для навчання, які сприяють підвищенню комунікативної активності та ефективності навчання іноземної мови. Застосування адаптованих методик, інтерактивних завдань та підтримки позитивного психологічного клімату сприяє розвитку ІКК учнів базової школи.

2.3. Застосування інноваційних технологій для розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів базової школи

Процес переходу до інформаційного суспільства, політичні та соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність прискорення реформування системи освіти. Тому, в умовах сучасного світу інноваційні технології стали невід'ємною частиною навчального процесу. У середній школі їх застосування є особливо важливим для формування ІКК, оскільки технології не лише підвищують ефективність навчання, а й надають учням можливість зануритися в реальне мовне середовище, яке раніше було доступним лише в умовах проживання за кордоном. Більше того, інноваційні технології сприяють розвитку мовленнєвих навичок та вдосконалюють здатність учнів до міжкультурної комунікації, надаючи їм можливість практикувати мову у віртуальному та штучно створеному середовищі.

Інтерактивні платформи, такі як Duolingo, Quizlet та Kahoot, є потужними інструментами для формування ІКК у школярів. Вони забезпечують гнучкість у формування мовленнєвих навичок та вмінь, завдяки чому процес навчання стає більш інтерактивним та цікавим для учнів. Підтверджено, що інтерактивні платформи підвищують мотивацію учнів до вивчення мови, завдяки використанню гейміфікації, ігрових технологій і системи зворотного зв'язку. Тож, слід розглянути кожен ресурс ретельніше.

Duolingo є однією з найбільш популярних платформ для вивчення іноземних мов. Вона дозволяє учням проходити уроки у вигляді гри, отримуючи бали за правильні відповіді та просуваючись на вищі рівні. Це мотивує школярів, роблячи навчання цікавим і захоплюючим. Duolingo сприяє вивченню лексики, граматики та базової комунікації через короткі вправи, які потребують мінімум часу. Завдяки цьому учні мають змогу регулярно повторювати вивчений матеріал, що покращує запам'ятовування та активізує словниковий запас.

Наприклад, на уроці з теми «Їжа та напої» вчитель може рекомендувати учням пройти відповідний розділ у Duolingo як домашнє завдання. Виконуючи вправи на платформі, учні будуть закріплювати лексику та базові граматичні

структури, пов'язані з цією темою. Така діяльність надає учням можливість вивчати матеріал у зручному для них темпі та легше і швидше запам'ятати нове.

Quizlet є платформою для створення цифрових карток, що дозволяє вчителям легко налаштувати вправи відповідно до теми уроку. Платформа має кілька режимів, включаючи вивчення лексики, тренування вимови, а також інтерактивні ігри, які допомагають краще запам'ятати нові слова. Особливістю Quizlet є можливість використання карток у вигляді вправ для самоперевірки, що допомагає учням оцінювати власний прогрес і заповнювати прогалини у знаннях.

Наприклад, під час уроку на тему «Професії майбутнього» вчитель може створити набір карток з назвами нових професій та їхніми описами у Quizlet, надаючи учням можливість вивчати лексику в контексті. Учні можуть переглядати картки, вивчаючи як лексичні значення слів, так і їхнє використання в реченнях. Це дозволяє учням одночасно тренувати вимову, запам'ятовувати нову лексику та краще розуміти її вживання.

Окрім того, Quizlet пропонує функцію «тестування», що дозволяє вчителю створювати тести для оцінки рівня засвоєння матеріалу. Учні можуть працювати з картками як індивідуально, так і в групах, змагаючись один з одним у режимі гри, що підвищує їхню мотивацію і залученість до процесу навчання.

Kahoot є ще однією інтерактивною платформою, яка дозволяє перетворити процес навчання на захоплюючий змагальний формат. Завдяки цій платформі вчитель може створювати інтерактивні вікторини та опитування, які учні проходять у реальному часі, відповідаючи на запитання зі своїх мобільних пристроїв. Використання Kahoot сприяє формуванню навичок швидкої реакції, розвитку лексики чи граматики та повторенню пройденого матеріалу у цікавій формі.

Наприклад, після завершення теми «Подорожі», вчитель може створити вікторину на платформі Kahoot, включаючи питання щодо лексики та граматики, що була вивчена під час уроків. Учні змагаються між собою,

відповідаючи на питання, а вчитель миттєво бачить результати та може оцінити рівень засвоєння матеріалу. Така діяльність підвищує інтерес учнів до навчання, стимулює їхню мовленнєву активність і дозволяє швидко повторити ключовий матеріал в інтерактивному форматі.

Крім застосування інтерактивних платформ, для пошуку автентичних матеріалів вчителі користуються навчальними платформами, де можна знайти відео- та аудіо на будь-яку тему. Вони забезпечують учнів можливістю зануритися у природне мовне середовище, де вони можуть чути та бачити, як носії мови використовують лексику, граматичні конструкції та інтонаційні моделі у реальних ситуаціях.

Відеоматеріали, такі як уроки англійської мови на **BBC Learning English** чи розмовні відео на **YouTube**, допомагають учням розвивати здатність розуміти мову на слух. Під час перегляду відео учні стикаються з реальними умовами, де швидкість мовлення, акценти та інтонація можуть відрізнитися, що сприяє адаптації слухових навичок до різних варіантів англійської мови.

Більше того, перегляд відео та прослуховування аудіо дозволяють учням імітувати вимову носіїв мови, що є важливим для вдосконалення фонетичних навичок. Учні можуть повторювати за дикторами, практикуючи правильне вимовляння звуків і мелодіку речень, що покращує їхню вимову та робить мовлення більш природним.

Відео та аудіо уроки на теми, такі як «Everyday English» або «Educational English» на **BBC Learning English**, надають учням можливість засвоювати лексику та граматику у конкретному контексті. Це дозволяє їм не лише вивчати нові слова, але й розуміти їхнє використання у певних ситуаціях, що є важливим для розвитку прагматичної компетентності.

Тож, завдяки таким автентичним матеріалам учні мають змогу побачити, як мова використовується у реальних соціальних контекстах, з урахуванням культурних і соціальних норм.

Інноваційні мобільні додатки для вдосконалення вимови та граматики стали незамінним інструментом у навчанні іноземних мов. Вони не лише

надають учням можливість практикувати мовні навички в інтерактивному форматі, а й використовують технології розпізнавання голосу та штучного інтелекту для надання зворотного зв'язку в режимі реального часу. Такі додатки, як **Elsa Speak**, **Pronunciation Coach** та **Grammarly**, сприяють вдосконаленню вимови та граматики учнів, дозволяючи їм досягати високого рівня точності в мовленні – усному чи письмовому.

Наприклад, **Elsa Speak** використовує технологію розпізнавання голосу для порівняння вимови учня з еталонним звучанням носіїв мови. Після прослуховування зразка, учень повторює фразу, а додаток аналізує вимову та вказує на конкретні звуки, які потребують корекції. Це дозволяє швидко виявляти і виправляти помилки, вдосконалюючи фонетичні навички учня.

Прикладом може слугувати той факт, що учні можуть працювати з додатком, повторюючи за диктором складні звуки англійської мови, такі як [θ] в слові «think» або [ð] в слові «this». Elsa Speak оцінює точність вимови і надає підказки щодо вдосконалення. Завдяки регулярній практиці, учні поступово досягають автентичного звучання, що сприяє підвищенню їхньої впевненості у спілкуванні іноземною мовою.

Для покращення граматичних навичок використовуються такі додатки, як **Grammarly** та **Johnny Grammar's Word Challenge**. Grammarly допомагає учням відпрацювати навички письма, надаючи миттєвий зворотний зв'язок щодо граматичних помилок та пропонуючи виправлення. Додаток аналізує написані тексти, виділяє помилки в граматиці, стилістиці та пунктуації і пояснює, чому слід використовувати ту чи іншу конструкцію. Це забезпечує учнів можливістю краще зрозуміти граматичні правила та уникати типових помилок.

Наприклад, під час підготовки до написання есе учні можуть використовувати Grammarly для перевірки тексту на помилки. Якщо додаток виявить помилки у тексті, то одразу надасть пояснення до кожної з них, що дозволяє учням краще зрозуміти логіку мовних конструкцій та покращити якість письмових робіт.

Мобільні додатки створюють нові можливості для вдосконалення вимови та граматики в учнів середньої школи. Завдяки сучасним технологіям ці додатки забезпечують учнів індивідуальною підтримкою, підвищують їхню впевненість у власних знаннях і наближають до автентичного звучання.

Чат-боти, такі як **Replika** або **ChatGPT**, також дозволяють учням практикувати навички письмового і навіть усного спілкування. Учні можуть ставити питання або вести розмову з ботом, який відповідає у відповідному стилі. Це дозволяє відтворити реальні умови спілкування і забезпечити інтерактивний досвід навіть без присутності іншого учасника. Використання чат-ботів створює можливість для практики спілкування в зручному, контрольованому середовищі, що є особливо корисним для учнів, які мають труднощі з усним мовленням.

Прикладом застосування є вправи на щоденне спілкування: учням пропонується провести невелику бесіду з чат-ботом на тему «Що ти робиш на вихідних?», після чого вони повинні написати підсумок розмови. Це розвиває їхню впевненість у своїх мовленнєвих здібностях і допомагає подолати страх перед спілкуванням в реальному житті.

Підсумовуючи, слід зазначити, що застосування інноваційних технологій у процесі навчання іноземних мов у середній школі має значний потенціал для розвитку ІКК. Використання інтерактивних платформ, автентичних відео- та аудіоматеріалів, віртуальних середовищ для спілкування та мобільних додатків для вдосконалення вимови не тільки підвищує ефективність навчання, а й забезпечує учням практичний досвід, необхідний для успішного спілкування іноземною мовою. Інноваційні технології створюють можливості для взаємодії, міжкультурного обміну та інтеграції мовних знань у реальні життєві ситуації, що є важливими аспектами для формування повноцінної ІКК.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРАВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 7-ГО КЛАСУ

3.1. Методичні підходи та розробка комплексу вправ для розвитку англomовної комунікативної компетентності учнів 7-го класу

Формування англomовної комунікативної компетентності в 7-му класі є важливим етапом у розвитку навичок спілкування іноземною мовою, оскільки саме на цьому етапі учні починають глибше усвідомлювати значення іншомовного спілкування та здатність практично застосовувати вивчену мову в реальних ситуаціях. Для досягнення цієї мети використовується особистісно орієнтований підхід, який передбачає адаптацію навчальних методів та прийомів відповідно до інтересів, здібностей та психологічних особливостей учнів цього віку. У цьому підрозділі представлено авторську систему вправ та завдань, розроблену для учнів 7-го класу відповідно до принципів особистісно орієнтованого навчання.

При розробці завдань та вправ з використанням особистісно орієнтованого навчання було враховано комунікативно-ситуативний підхід, який є основним в сучасній методиці формування іншомовної комунікативної компетентності. Комунікативно-ситуативний підхід орієнтований на розвиток здатності учнів ефективно спілкуватися іноземною мовою в реальних комунікативних ситуаціях. Основною метою цього підходу є не лише засвоєння мовних структур (лексики, граматики), але й розвиток навичок використання мови для досягнення конкретних комунікативних цілей. Він включає активну участь учнів у діалогах, дискусіях, ролевих іграх, що імітують реальні ситуації спілкування. Це дозволяє учням застосовувати мову в контекстах, схожих на реальне життя, що сприяє кращому розвитку мовленнєвих навичок та вмінь.

Комплекс вправ розроблений відповідно до особистісно орієнтованого підходу та спрямований на розвиток англійської комунікативної компетентності. Він включає вправи різного рівня складності, які стимулюють учнів до активного використання англійської мови в реальних та змодельованих ситуаціях. Вправи використовуються в межах теми «*Food*» («Їжа»), передбаченою навчальною програмою для учнів 7-го класу закладів загальної середньої освіти.

Розпочнемо з того, що усне мовлення поділяється на монологічне та діалогічне. Саме для першого виду ми підготували вправу, що називається «*My Favourite Food*», яка націлена на вдосконалення навичок монологічного усного мовлення. Вона має на меті навчити учнів структурувати інформацію, формулювати та описувати події, висловлювати свої думки та почуття. Вправа допомагає учням розвивати вміння будувати монологічне висловлювання, розширювати словниковий запас та вдосконалювати використання граматичних конструкцій у мовленні.

Кожен учень має підготувати розповідь про свій «*Favourite Dish*» англійською мовою. Це може бути вигаданий або реальний день, що дозволяє учням проявити фантазію або згадати особливі моменти з життя. Тоді учитель пропонує кілька запитань, які допоможуть учням структурувати монолог (наприклад, «Що б ви хотіли спробувати?», «Яку кухню світу ви любите?», «Які почуття у вас виникають, коли ви уявляєте свою улюблену страву?»). Учням дається кілька хвилин на обмірковування і складання плану свого монологу. Вони можуть робити нотатки, які допоможуть їм у побудові розповіді, але основна частина має бути вільною розповіддю. Після цього кожен учень представляє свою розповідь перед класом або у невеликих групах, де вони слухають один одного та можуть поставити запитання після закінчення виступу. І на завершальному етапі, учитель надає зворотній зв'язок, вказуючи на позитивні моменти, тим самим підбадьорюючи учнів, але в той же час, не забуває і вказати на помилки, які потрібно відкоригувати.

Дана вправа стимулює використання теперішнього та майбутнього часу, оскільки учні можуть розповідати як про улюблену страву, яку вони й так часто їдять чи полюбляють, так і уявляти те, що вони спробують щось смачне, що вони хотіли б скуштувати, в майбутньому. Окрім того, учні вивчають нові слова для опису смаків, місць та почуттів, наприклад, «*tasty*», «*looks nice*», «*smells*», «*delicious*». Учні також вправляються у вживанні сполучних слів «*firstly*», «*then*», «*after that*», «*finally*», що допомагає структурувати монолог.

Результатом виконання цієї вправи може стати: 1) краще володіння лексичних та граматичними структурами; 2) розвиток фантазії та прагматичної компетентності; 3) впевненість у публічному мовленні.

Вправу «*My Favourite Food*» було адаптовано відповідно до вимог особистісно орієнтованого підходу через такі аспекти: індивідуалізація завдань, диференціація за рівнем підготовки, емоційна підтримка, робота в групах для зменшення стресу, розвиток самостійності та рефлексії, інтеграція емоційного компоненту.

Учні мають змогу обрати тему для монологу відповідно до власних інтересів і уподобань. Наприклад, ті, хто цікавиться кухнями світу, можуть описати національну страву, а інші – поділитися спогадами про улюблену страву зі свого дитинства. Це забезпечує залученість і мотивацію до виконання завдання.

Учитель може запропонувати опорні матеріали (наприклад, список ключових слів, граматичних конструкцій чи приклади розповідей) для учнів із різними рівнями володіння мовою. Учні, які почуваються менш упевнено, можуть використовувати більше нотаток, а сильніші – орієнтуватися на вільне мовлення.

Запитання, які пропонує учитель для структурування монологу, не лише спрямовують учнів, а й створюють атмосферу підтримки. Учитель підбадьорює учнів, фокусує зворотний зв'язок на досягненнях і сильних сторонах, а корекцію помилок проводить у формі рекомендацій.

Учні можуть презентувати свої монологи в малих групах, що знижує тривогу перед публічним виступом і створює сприятливі умови для активного спілкування.

Дозволяючи учням самостійно складати план монологу та визначати основні ідеї, вправа сприяє розвитку самостійного мислення. Завершальний етап, коли учні слухають зворотний зв'язок і аналізують власні виступи, сприяє формуванню рефлексивних навичок.

Завдання стимулює учнів висловлювати власні почуття та емоції, пов'язані з улюбленими стравами. Це підсилює особистісну значущість вправи.

Таким чином, ця вправа враховує потреби кожного учня, створюючи умови для ефективного навчання в рамках особистісно орієнтованого підходу.

Наступна вправа направлена на удосконалення навичок діалогічного мовлення «*Small Talk*». Метою цієї вправи є навчити учнів швидко реагувати на запитання, вести діалог, удосконалювати навички постановки запитань і формулювання відповідей, підтримувати природний перебіг розмови. Ця вправа сприяє розвитку швидкості мислення, спонтанності у спілкуванні та допомагає учням відчувати себе впевненіше у неформальних комунікативних ситуаціях.

Хід роботи за цією вправою полягає у тому, що учні об'єднуються у пари та отримують картки із ситуаціями (описані ситуації із відвідування якогось закладу, незадоволення їжею чи напоями тощо), які потрібно обговорити. Кожна пара має одну хвилину для розмови на задану тему, після чого учні змінюють партнера і отримують нову картку з іншою ситуацією для обговорення. Це створює динамічне середовище, яке стимулює учнів швидко реагувати, імпровізувати та розвивати навички діалогічного мовлення. Вправа також допомагає зняти мовленнєвий бар'єр, оскільки теми для обговорення є простими, а час на обговорення обмежений, що підвищує концентрацію та зменшує страх перед помилками.

Вправу «*Small Talk*» було модифіковано з урахуванням принципів особистісно орієнтованого підходу, зосереджуючи увагу на таких важливих аспектах:

1. Індивідуалізація тем обговорення. Учням можна запропонувати декілька варіантів карток із різними ситуаціями. Це дозволяє кожному учню обирати тему, яка йому цікава або близька, наприклад, обговорення страв, улюбленого кафе, поради щодо меню тощо. Це підвищує мотивацію до участі.

2. Диференціація за рівнем мовної підготовки. Учні з нижчим рівнем володіння мовою можуть отримати картки з додатковими підказками (фразами чи ключовими словами), які допоможуть їм будувати діалог. Для сильніших учнів завдання можна ускладнити, наприклад, додати обмеження на використання кліше або запропонувати варіанти, що потребують більше креативності.

3. Врахування інтересів та індивідуального досвіду. Учитель може врахувати попередній досвід учнів, наприклад, їхній досвід відвідування кафе, ресторанів чи подорожей, щоб зробити обговорювані теми більш особистісно значущими.

4. Емоційна підтримка. У динамічному середовищі вправа може викликати стрес у деяких учнів. Щоб знизити тривожність, учитель може підкреслити, що головною метою є практика та отримання задоволення від процесу, а не досконалість у виконанні. Також важливо давати позитивний зворотний зв'язок.

5. Залучення рефлексії. Після завершення вправи можна організувати обговорення, де учні поділяться, що вони відчували під час діалогів, які ситуації були для них найцікавішими, а що викликало труднощі. Це сприятиме формуванню рефлексивних навичок.

6. Підтримка партнерської взаємодії. Постійна зміна партнерів дозволяє учням відчувати різні стилі спілкування, розвивати адаптивність у мовленні та зміцнювати соціальні навички.

7. Розвиток самостійності. Обмежений час на виконання завдання змушує учнів швидко приймати рішення та формулювати відповіді, що сприяє розвитку впевненості у своїх силах.

Таким чином, вправа «*Small Talk*» за умови врахування цих аспектів створює умови для розвитку мовленнєвих навичок та вмінь у межах особистісно орієнтованого підходу. Вона не лише сприяє розвитку англійської комунікативної компетентності, але й забезпечує позитивний емоційний досвід і мотивацію до подальшого навчання.

Іншим завданням, яке допоможе покращити навички усного мовлення учнів, є рольова гра на тему «Відвідування ресторану» ("Going to a restaurant"). Основною метою цієї вправи є розвиток навичок усного спілкування учнів у ситуаціях, пов'язаних із замовленням їжі в ресторані. Вправа допомагає учням практикувати використання англійської мови в реальних комунікативних ситуаціях, розвивати впевненість у собі та вміння взаємодіяти з іншими.

Виконання цієї вправи відбувається таким чином:

1. Вчитель розподіляє учнів на групи по 4-5 осіб. Кожна група отримує ролі: відвідувачі, офіціанти, кухарі. Ролі можуть бути розподілені таким чином:

- відвідувачі (2-3 учні): замовляють їжу, задають питання про меню;
- офіціанти (1-2 учні): приймають замовлення, відповідають на запитання відвідувачів;
- кухарі (1 учень): можуть бути залучені для відповіді на питання про приготування страв або спеціальні пропозиції.

2. Створення меню (вчитель пропонує учням створити власне меню, яке повинно містити назви страв, короткий опис та ціни).

3. Учні мають 10-15 хвилин для підготовки. Вони можуть обговорити, які питання вони хочуть задати, і як вони будуть відповідати на запитання.

4. Після підготовки кожна група по черзі демонструє свою сцену перед класом. Відвідувачі замовляють їжу, задають питання про меню, а офіціанти відповідають на них.

Особистісно орієнтований підхід під час виконання цієї рольової гри можна врахувати через такі аспекти:

1. Індивідуалізація ролей. Пропонувати ролі, які відповідають інтересам та рівню підготовки кожного учня. Наприклад, учням із кращими

комунікативними навичками можна надати ролі офіціантів або відвідувачів, які потребують активнішого спілкування. Учням, які почуваються менш упевнено, можна запропонувати роль кухаря, яка може включати менше реплік.

2. Врахування уподобань. Дозволити учням обирати роль, яка їм найбільше подобається, або заохочувати їх створювати власний підхід до виконання завдання (наприклад, запропонувати креативне меню чи придумати особливий формат обслуговування).

3. Різномірні завдання. Для учнів з різним рівнем володіння мовою можна додати або спростити завдання. Наприклад, для сильніших учнів включити складніші запитання, такі як «Чи можу я отримати рекомендацію?», або дискусії про особливості страв. Для учнів із базовим рівнем можна дати готові зразки фраз чи діалогів.

4. Особистісна рефлексія. Після виконання гри запропонувати учням проаналізувати свої сильні та слабкі сторони в процесі виконання завдання. Це може бути індивідуальне обговорення чи письмова рефлексія про те, що вдалося добре, а що потрібно покращити.

5. Врахування реальних інтересів учнів. Включити до меню страви, які є популярними або улюбленими серед учнів. Це зробить завдання ближчим до їхнього повсякденного життя.

6. Робота в парах і групах. Дозволити учням працювати в комфортному для них складі груп, враховуючи їхні особисті стосунки. Це сприятиме створенню доброзичливої атмосфери під час виконання завдання.

7. Елементи творчості. Заохочувати учнів до креативності, наприклад, створюючи оригінальні назви страв або незвичайний формат спілкування в ресторані (сценарій може включати тематичний ресторан – японський, італійський тощо).

8. Зворотний зв'язок. Надати учням індивідуальний зворотний зв'язок, відзначаючи їхні успіхи та пропонуючи шляхи для вдосконалення, враховуючи їхній рівень володіння мовою та особисті досягнення.

Такий підхід не лише допоможе учням краще засвоїти мовний матеріал, а й сприятиме розвитку впевненості, творчості та мотивації.

Не менш цікавою та захоплюючою може бути вправа під назвою «Інтерв'ю з шеф-кухарем». Метою цього завдання є розвиток навичок діалогічного мовлення, навчання учнів ставити запитання та відповідати в контексті неформальної бесіди, активізувати лексику на тему «Їжа» та «Приготування страв».

Хід виконання вправи. Учні об'єднуються у пари. Один з них грає роль журналіста, який бере інтерв'ю у шеф-кухаря, а інший – роль шеф-кухаря. Завдання журналіста – дізнатися більше про улюблені рецепти шефа, його погляди на здорове харчування та секрети приготування популярних страв. На початку вправи вчитель може надати учням допоміжний список запитань або фраз, які можуть бути корисними в інтерв'ю (наприклад, «Яка ваша улюблена страва для приготування і чому?», «Що ви рекомендуєте для здорового сніданку?», «Який інгредієнт є найважливішим у ваших стравах?»).

Важливо чітко розмежувати та пояснити роль кожного. Тому, учень, який виконує роль шеф-кухаря, імпровізує відповіді, уявляючи себе на місці професіонала, що може розповідати про власні кулінарні інтереси та поради. В цей час, учень в ролі журналіста, повинен продумати план питань, які він чи вона могли б поставити шеф-кухарю.

Такий вид діяльності на уроці англійської мови стимулює учнів використовувати нову лексику, пов'язану з їжею, і розширює їхні мовленнєві навички.

Особистісно орієнтований підхід під час виконання вправи «Інтерв'ю з шеф-кухарем» можна реалізувати наступними способами:

1. Врахування інтересів учнів. Надати учням можливість вибрати роль, яка їм ближча (журналіст або шеф-кухар). Також запропонувати створювати

власні питання та відповіді на основі їхніх уподобань у їжі (наприклад, кулінарія, яка відповідає їхній культурі чи смаковим вподобанням).

2. Індивідуальний підхід до підготовки. Учні можуть обирати рівень складності: для тих, хто відчуває себе впевненіше, вправа може включати створення розгорнутих відповідей із використанням додаткової лексики. Для учнів із початковим рівнем – робота зі зразками готових фраз або питаннями з опорою на список, запропонований учителем.

3. Розвиток творчості. Заохочувати шеф-кухарів до креативних відповідей, наприклад, вигадувати унікальні рецепти чи незвичайні кулінарні історії. Журналісти, у свою чергу, можуть вигадувати цікаві теми для розмови (наприклад, запитувати про незвичайні страви, які готуються в різних країнах).

4. Гнучкий розподіл часу. Дати можливість парам працювати у власному темпі, залежно від їхніх здібностей та впевненості. Наприклад, більше часу для обдумування та репетиції може бути надано учням, які почуваються менш упевнено.

5. Інтеграція особистого досвіду. Запропонувати учням використовувати свій досвід і знання в кулінарії (наприклад, якщо вони готують вдома або мають улюблені сімейні рецепти) для створення більш автентичних відповідей і запитань.

6. Використання мультимедійних ресурсів. Дати учням можливість переглянути відео-інтерв'ю із шеф-кухарями для натхнення. Це допоможе створити реалістичну атмосферу для вправи та мотивує учнів використовувати нові фрази та структури.

7. Зворотний зв'язок. Забезпечити індивідуальний відгук після виконання вправи. Наприклад, похвалити креативність відповідей шеф-кухаря або вміння журналіста ставити цікаві запитання. Акцентувати увагу на досягненнях кожного учня, враховуючи їхній рівень і зусилля.

8. Рефлексія та самооцінка. Після завершення вправи запропонувати учням оцінити власну роботу: що вдалося найкраще, які нові слова чи фрази вони запам'ятали, що вони хочуть покращити у майбутньому.

Серед розроблених вправ цікавою для учнів є завдання «Ресторанні критики». Головною ціллю цієї вправи є розвиток навички монологічного та діалогічного мовлення, навчання учнів формулювати та висловлювати власну думку, використовуючи оцінну лексику для опису їжі, обслуговування та атмосфери ресторану. Вправа також сприяє розвитку критичного мислення та аргументації, що є важливим для усного мовлення у повсякденному житті.

Хід виконання вправи. Учні уявляють, що вони – ресторанні критики, які щойно відвідали новий ресторан, і тепер мають написати короткий відгук про свої враження. Вони можуть оцінити обслуговування, атмосферу, якість страв та цінову політику закладу. Після написання відгуку кожен учень озвучує його своєму партнеру, який може поставити уточнюючі запитання або попросити деталізувати інформацію. Це стимулює учнів до глибшого аналізу своїх вражень та аргументації.

Відгук також повинен бути написаний за певними критеріями: 1) місцезнаходження та атмосфера ресторану; 2) страви, які вони замовили, та їх враження від смаку й презентації; 3) обслуговування: рівень уваги персоналу, швидкість подачі страв; 4) ціна та загальні враження, чи вважають вони ресторан вартим відвідування.

Тож, така вправа сприяє навчанню формулювати свою думку, оцінювати якість обслуговування та їжі, обґрунтовувати свої враження, а також отримують практичний досвід у використанні оцінної лексики. Така діяльність розвиває критичне мислення, вміння висловлювати свої емоції та аргументувати позицію, що є корисним для повсякденного спілкування та адаптації до реальних життєвих ситуацій.

Особистісно орієнтований підхід під час виконання вправи «Ресторанні критики» можна врахувати через такі аспекти:

1. Врахування інтересів та уподобань учнів. Запропонувати учням описувати улюблені типи ресторанів (наприклад, італійський, азійський, вегетаріанський тощо) або ті, які вони відвідували в реальному житті. Це зробить завдання більш особистісно значущим і захоплюючим.

2. Різномірні завдання. Для учнів із різним рівнем володіння мовою запропонувати варіанти складності. Наприклад, для сильніших учнів включити детальний опис атмосфери та глибокий аналіз обслуговування, а для початківців – готові шаблони відгуків, які можна адаптувати.

3. Творчий підхід. Дозволити учням вигадувати уявний ресторан із креативною концепцією та описувати його. Наприклад, ресторан із тематикою кіно чи заклад, який пропонує страви майбутнього.

4. Робота в парах або групах. Надавати можливість обговорювати відгуки в парах чи невеликих групах, що сприяє комфортному обміну думками. Це також дозволяє учням підтримувати один одного, особливо якщо вони мають різні рівні підготовки.

5. Підтримка індивідуальності. Заохочувати учнів висловлювати власну точку зору, навіть якщо вона відрізняється від загальноприйнятої. Наприклад, один учень може вважати ресторан чудовим, а інший – незадовільним, і це сприятиме розвитку аргументації.

6. Гнучкість у виконанні. Дозволити учням обирати формат виконання завдання. Вони можуть створити усний відгук, написати його у вигляді рецензії, записати відео або навіть зробити презентацію.

7. Особистий зворотний зв'язок. Вчитель може надати кожному учню індивідуальний відгук, підкреслюючи сильні сторони їхнього виступу, наприклад, використання вдалої оцінної лексики чи оригінальний підхід до опису атмосфери ресторану.

8. Залучення реальних життєвих ситуацій. Учні можуть поділитися досвідом відвідування реальних ресторанів або кафе, якщо такий є, і використовувати ці спогади для створення більш автентичного відгуку.

9. Рефлексія та самооцінка. Після виконання вправи учні можуть оцінити свою роботу за певними критеріями (наприклад, чіткість висловлення думки, використання нової лексики) та поділитися, що їм вдалося і що потребує вдосконалення.

10. Використання мультимедійних матеріалів. Перед виконанням завдання можна показати учням приклади реальних відгуків у відео чи текстовому форматі, що стане моделлю для їхньої роботи.

Застосування таких елементів особистісно орієнтованого навчання сприятиме врахуванню індивідуальних особливостей учнів, розвитку їхньої впевненості, творчості та практичного використання мови.

Розробка комплексу вправ з теми «Їжа» для учнів 7-го класу, побудованого відповідно до особистісно орієнтованого підходу, дозволяє ефективно розвивати навички усного мовлення в англійській мові. Створені вправи орієнтовані на інтереси учнів, дозволяють їм висловлювати свої думки, фантазувати, критично мислити та брати активну участь у навчальному процесі. Кожна вправа сприяє не лише вдосконаленню мовленнєвих навичок, а й розвитку соціальних та комунікативних компетентностей, таких як вміння працювати в команді, вести діалог, аргументувати свою позицію та формувати власні оцінки. Комплекс вправ забезпечує комфортне середовище для навчання, враховуючи індивідуальні особливості учнів, і сприяє формуванню позитивної мотивації до вивчення іноземної мови.

3.2. Експериментальна перевірка ефективності застосування розробленого комплексу вправ для учнів 7-го класу

Експериментальне дослідження проводилося на базі комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей №9 Луцької міської ради». Респондентами стали учні двох 7-их класів. Один із класів (7-Б) було обрано як експериментальну групу, де застосовувалась розроблена система вправ з врахуванням особистісно орієнтованого навчання, а інший клас (7-А) – як контрольну групу, де навчання проводилось за традиційними методами.

Метою експерименту було перевірити ефективність розробленого комплексу вправ з теми «Їжа» для учнів 7-го класу, створеного на основі особистісно орієнтованого підходу, з метою визначення його впливу на

формування англomовної комунікативної компетентності, зокрема розвиток мовленнєвих навичок та вмінь у процесі навчання.

Експериментальне дослідження складалося з трьох основних етапів: констатувального, формувального та контрольного.

На констатувальному етапі було проведено діагностувальне тестування (Додаток А) для визначення початкового рівня сформованості мовленнєвих навичок та вмінь учнів кожної групи. Учні були запропоновані завдання, щоб оцінити їхні вміння розповідати про свої вподобання, ставити уточнюючі запитання та реагувати на відповіді співрозмовника. Відповідно, до виділених нами показників оцінювання (монологічне мовлення, діалогічне мовлення, лексичний запас, правильне застосування граматичних конструкцій, впевненість у мовленні) нам вдалось виявити, що початковий рівень мовленнєвих навичок та вмінь учнів з теми «Їжа» потребував покращення в усіх оцінюваних аспектах в обох групах (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Початковий рівень сформованості мовленнєвих навичок та вмінь
учнів контрольної та експериментальної групи**

Клас	Рівень сформованості мовленнєвих навичок та вмінь		
	Низький	Середній	Високий
7-А контрольна група	25,65 %	46,35%	28 %
7-Б експериментальна група	32,5 %	40,5 %	27 %

На формувальному етапі відбулося впровадження розробленого комплексу вправ в експериментальній групі, водночас як у контрольній групі процес навчання тривав без змін. Учні контрольної групи виконували стандартні вправи із підручника, що відповідав навчальному плану, а саме «Full Blast Plus 7 for Ukraine». На цьому етапі постійно здійснювався моніторинг

результатів учнів: оцінка їхнього прогресу, спостереження за виконанням вправ, зворотній зв'язок від учнів. Використовувалися різні форми роботи: групова, парна, індивідуальні завдання, що дозволило врахувати різноманітність учнівських потреб. У процесі виконання вправ учні експериментальної групи активно взаємодіяли один з одним, обговорюючи свої враження, обмінювалися думками, що сприяло розвитку комунікативної компетентності. Враховувався рівень мотивації учнів, їхніх інтересів та уподобань, рівень мовної підготовки відповідно до особистісно орієнтованого навчання.

На завершальному контрольному етапі дослідження було проведено підсумкове тестування (Додаток Б), яке допомогло оцінити рівень засвоєння матеріалу та ефективність запропонованого комплексу вправ. Тестування мало аналогічний формат із вступним, що дозволило провести чітке порівняння початкових та кінцевих результатів учнів експериментальної та контрольної груп (табл. 3.2 та 3.3.) Учням знову ж було запропоновано низку завдань: відповідати на запитання про улюблені страви, описати вигадане меню, а також взяти участь у коротких діалогах. Результати підсумкового тестування надали об'єктивну картину змін у рівні комунікативної компетентності учнів експериментальної групи після впровадження вправ та контрольної групи, у яких не проводили роботу за розробленим комплексом.

Таблиця 3.2

**Порівняння рівня сформованості мовленнєвих навичок та вмінь
учнів експериментальної групи до та після формувального етапу
експерименту**

Рівень сформованості мовленнєвих навичок та вмінь учнів 7-Б класу (експериментальна група)					
низький		середній		високий	
до	після	до	після	до	після
32,5%	20 %	40,5%	51 %	27 %	29 %

Після проведення формувального етапу експерименту в учнів 7-Б класу спостерігається значне зменшення учнів з низьким рівнем сформованості мовленнєвих навичок та вмій (з 32,5% до 20%) та збільшення учнів з середнім рівнем (з 40,5% до 51%). Показники високого рівня залишаються майже незмінними. Це свідчить про ефективність розробленої системи вправ, яка, використовуючи особистісно орієнтований підхід, позитивно впливає на розвиток англomовної комунікативної компетентності учнів.

Таблиця 3.3

Порівняння рівня сформованості мовленнєвих навичок та вмій учнів контрольної групи до та після формувального етапу експерименту

Рівень сформованості мовленнєвих навичок та вмій учнів					
7-А класу (контрольна група)					
низький		середній		високий	
до	після	до	після	до	після
26,55 %	26 %	46,35 %	45 %	28 %	29 %

У контрольній групі 7-А спостерігається незначна зміна в рівнях сформованості мовленнєвих навичок після проведення формувального етапу. Зниження учнів з низьким рівнем є мінімальним, а покращення у середньому рівні майже не відбулося (з 46,35% до 45%). Це свідчить про те, що в умовах звичайного навчання без специфічного підходу до індивідуальних потреб учнів прогрес у мовленнєвих навичках є значно меншим.

Таблиця 3.4

Порівняння результатів між контрольною групою та експериментальною групою на контрольному етапі

Група	Рівень сформованості мовленнєвих навичок та вмій учнів		
	Низький	Середній	Високий
контрольна	26 %	45 %	29 %

експериментальна	20 %	51 %	29 %
------------------	------	------	------

Отже, аналіз результатів експериментального дослідження показав, що розроблений комплекс вправ, створений на основі особистісно орієнтованого підходу, сприяє значному покращенню мовленнєвих навичок учнів. Усі показники, включаючи лексичний запас, монологічне та діалогічне мовлення, застосування відповідних граматичних конструкцій і впевненість у спілкуванні, значно покращилися. Учні експериментальної групи, порівняно з контрольною групою, показали більш істотний прогрес, особливо в переході з низького рівня на середній (табл. 3.4). Це підтверджує, що індивідуалізація навчання, орієнтація на потреби та інтереси учнів, а також активне використання комунікативних вправ, ефективно сприяють розвитку англomовної комунікативної компетентності.

ВИСНОВКИ

Особистісно орієнтований підхід є ключовим напрямком модернізації освіти в Україні відповідно до реформи Нової української школи (НУШ). Він базується на визнанні унікальності кожного учня з власними інтересами, потребами й здібностями та створенні умов для повного розкриття його потенціалу. Такий підхід сприяє формуванню в учнів інтересу до пізнання, готовності до засвоєння нових знань та їх практичного застосування.

Основна мета цього підходу – забезпечення умов, які сприятимуть мотивації учнів до навчання та успішного засвоєння матеріалу. Особистісна значущість навчального процесу є рушійною силою розвитку інтелектуальних і творчих здібностей учнів, формуючи їхню здатність адаптуватися до сучасних викликів. Такий підхід замінює фронтальний формат навчання на групову і парну роботу, використовуючи активні методи взаємодії. У рамках особистісно орієнтованого навчання використовуються індивідуальний, диференційований, різнорівневий і суб'єктно-особистісний підходи, які допомагають максимально врахувати особливості кожного учня.

Особистісно орієнтоване навчання фокусується не лише на набутті предметних знань і навичок, а й на розвитку ключових компетентностей, таких як критичне мислення, творчість, співпраця, емоційний інтелект і цінність самовдосконалення. Це всебічно готує учнів до самостійного життя в майбутньому. Важливим елементом цього підходу є розвиток особистісних якостей учнів – їхньої самосвідомості, ціннісних орієнтацій та моральних принципів. Створюються умови для формування самосвідомості, самовираження та позитивного ставлення до життя.

Реалізація особистісно орієнтованого підходу на уроках іноземної мови відіграє значну роль у формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Урахування особистих потреб, інтересів і здібностей кожного учня дозволяє створити сприятливі умови для розвитку мовленнєвих навичок та вмінь. Завдяки цьому учні отримують можливість працювати у своєму темпі та на відповідному рівні складності. Такий підхід акцентує увагу на практичному значенні іноземної мови в життєвих ситуаціях. Створення реалістичних комунікативних завдань, наприклад, рольових ігор, сприяє формуванню стійкого інтересу до навчання. Особистісно орієнтоване навчання формує в учнів упевненість у своїх силах, знижує страх помилок і підвищує готовність використовувати іноземну мову для взаємодії.

Завдяки груповій і парній роботі учні навчаються ефективно комунікувати, слухати один одного та знаходити спільну мову, що є важливими складовими комунікативної компетентності. Учням пропонують брати участь у виборі тем і завдань, що забезпечує їхню активну участь у навчальному процесі та розвиток творчих здібностей у мовленні. Особистісно орієнтований підхід передбачає регулярне обговорення результатів навчання, що дозволяє учням усвідомлювати свої досягнення, усувати слабкі сторони та вдосконалювати мовленнєві вміння.

Особистісно орієнтований підхід кардинально змінює традиційну роль вчителя іноземної мови, перетворюючи його з джерела знань на наставника, консультанта та помічника у процесі розвитку особистості учня. Відтак вчитель не обмежується викладанням навчального матеріалу, а натомість стає фасилітатором, який підтримує, направляє та мотивує учня, сприяючи його особистісному зростанню та розвитку самостійного мислення. У рамках цього підходу педагог створює умови, які дозволяють учням проявляти ініціативу, критично мислити, самостійно ухвалювати рішення та брати активну участь у навчальному процесі. Крім того, особистісно орієнтований підхід формує у класі атмосферу довіри та співпраці, де кожен учень може вільно висловлювати свої думки, не побоюючись осуду чи критики. Така атмосфера дозволяє

кожному учневі відчутти себе цінним учасником навчального процесу, стимулює досягнення нових цілей і формує позитивне ставлення до навчання.

Особистісно орієнтоване навчання передбачає активне використання інноваційних методів і технологій, таких як проєктне навчання, інтерактивні завдання, ігрові методики та мультимедійні технології. Ці методи забезпечують можливість адаптації навчального процесу до індивідуальних особливостей учнів, підвищують мотивацію до навчання та розвивають здатність учнів до самостійної роботи.

У ході дослідження було розроблено комплекс вправ з теми «Їжа» для учнів 7-го класу базової школи з урахуванням особистісно орієнтованого підходу. Для перевірки ефективності впровадження запропонованого комплексу вправ та з метою визначити його вплив на формування англійської комунікативної компетентності, зокрема на розвиток мовленнєвих навичок і вмінь учнів у процесі навчання було проведено педагогічний експеримент.

Результати експериментального дослідження продемонстрували, що запропонований комплекс вправ, розроблений з урахуванням особистісно орієнтованого підходу, значно покращує мовленнєві навички та вміння учнів. Помітні позитивні зміни відбулися у всіх аспектах: збагачення лексичного запасу, вдосконалення монологічного та діалогічного мовлення, правильне використання граматичних конструкцій і зростання впевненості у спілкуванні. Учні експериментальної групи досягли більшого прогресу порівняно з контрольною групою, особливо у зменшенні кількості учнів із низьким рівнем підготовки та їхньому переході на середній рівень. Це підтверджує, що індивідуальний підхід, врахування інтересів і потреб учнів, а також активне впровадження комунікативних вправ є ефективними для формування англійської комунікативної компетентності. Результати експерименту також показали, що використання особистісно орієнтованого навчання сприяє підвищенню мотивації учнів до вивчення англійської мови, збільшенню зацікавленості у навчальному процесі та більшій самостійності у процесі навчання.

Отже, особистісно орієнтований підхід дозволяє модернізувати освітній процес, роблячи його гнучким, ефективним та адаптованим до вимог сучасності. Він не лише підвищує академічні досягнення учнів, але й забезпечує всебічний особистісний розвиток, готуючи учнів до реального життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахтіна О. Формування іншомовної комунікативної компетентності засобами проєктного навчання. *Освіта України*, 2020. с. 45–53.
2. Бібік, Н. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. *Український педагогічний журнал*, 2015. – с. 47–58.
3. Бібік Н. *Нова українська школа: поради для вчителя*. Під заг. ред. Київ: Плеяди, 2017. – с. 206.
4. Білик Р., Ніколаєв О. *Реалізація диференційованого навчання у компетентнісній освіті*, 2020. – с.121–125.
5. Бодуен де Куртене І. *Ігри на уроках англійської мови*. Київ: Освіта, 1992. – с. 34.
6. Брюханова Н. Підходи до розуміння компетентності та компетенції в освіті. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2007, № 4, с. 40–49.
7. Бучацька С. М. Формування психологічної готовності студентів до ділового спілкування іноземними мовами: Дисертація на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук. Хмельницький: Педагогічна та вікова психологія, 2009. – с. 205.
8. Васьківська Г. Особистісно–орієнтоване формування системи знань молодших школярів. Рівне: *Волинські обереги*, 2012. – с. 28.
9. Гончар В. Комунікативні методи навчання як засіб розвитку іншомовної компетентності учнів. *Педагогічні науки*, 12(4), 2019. – с. 67-75.

10. Гриньова М. Особистісно-орієнтована технологія навчання та виховання. URL: acup.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03/GrinovaM.pdf (дата звернення: 27.09.2024).
11. Грищенко О. Особистісно зорієнтоване навчання на уроках української літератури. *Укр. мова і література в школі*. - 2001. - № 3. – с. 11-15.
12. Гузій Н. Особистісно–орієнтована модель освіти. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: *Педагогіка*. 2012.
13. Денисова Л. Місце інтенсивної методики в системі навчання іноземних мов у середній школі. *Іноземні мови в школі*. 1999. - № 4.
14. Капітанчук Т. Рольова гра як резерв підвищення якості та ефективності навчання іноземних мов. *Англійська мова і література*. 2003. - №31. – с. 2-7.
15. Кизенко І. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі: монографія. В.І. Кизенко, Ред. Київ, Україна: *Педагогічна думка*, 2012.
16. Кремень В. Енциклопедія освіти. Академія педагогічних наук України, Гол. ред. Київ: *Юрінком Інтер*, 2008.
17. Локшина О. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. - 2016. – с. 668.
18. Малафіїк І. Дидактика: Навчальний посібник. І. В. Малафіїк. К.: *Кондор*. - 2005. – с. 397.
19. Михальчук О. Застосування інформаційно–комунікаційних технологій на уроках англійської мови як засіб формування ключових компетентностей учнів. *Таврійський вісник освіти*. 2016. - № 4(56). – с. 165–171.
20. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016

- p. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-seredn> (дата звернення: 09.08.2024).
21. Петренко Л. Використання аутентичних матеріалів як засіб підвищення іншомовної компетентності учнів. *Сучасна школа*. 2022. - №6 (9). – с. 102-110.
  22. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А.С.К., - 2007. – с. 144.
  23. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. пос. О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. К.: Видавництво А.С.К., - 2004. – с. 192.
  24. Пометун О., Комар О. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ: навчальний посібник. Умань: РВЦ «Софія», - 2007. – с. 166.
  25. Рогова Г. Методика навчання англійської мови на початковому етапі в середній школі. Рогова Г.В., Верещагіна І.М. М.: Просвіта, 1988.
  26. Ромашева Н. Використання особистісно орієнтованих технологій у навчанні іноземних мов. *Педагогічні науки*. Херсон. - 2009. - Вип. 52. – с. 351–356.
  27. Савченко О. Дидактика початкової освіти: підручник. К.: Грамота, - 2019. – с. 504.
  28. Сергійчук О. Педагогічні аспекти реалізації особистісно орієнтованого підходу в навчальному процесі ВНЗ. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Випуск 48, - 2014. – с. 39–46.
  29. Сиротенко Г. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Г. О. Сиротенко. Х.: Основа, - 2003. – с. 164.
  30. Сікорський П. Теоретико-методологічні основи диференційованого навчання. Львів, Україна: Каменяр, 1998.
  31. Скиба К. Психолого-педагогічні умови розвитку лінгвістичного мислення майбутніх перекладачів: дисертація канд. психол. наук:

- Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький. – 2008. – с. 219.
32. Скляр І. Інтерактивні методи у формуванні іншомовної комунікативної компетентності школярів. Психолого-педагогічний альманах, - 2021. - №7 (8). – с. 91-100.
33. Скляренко Н. Англійська мова у спілкуванні: підручник для 5 класу середньої школи Кол. авторів під керівництвом. Київ: *Освіта*, - 1996. – с. 416.
34. Степанов О. Основи психології і педагогіки. Київ: *Академвидав*, - 2006. – с. 134.
35. Степанов О. Особистісно орієнтований підхід до навчання: сутність і технології реалізації. Проблеми сучасної педагогічної освіти. - 2018. - Вип. 59. – с. 194–200.
36. Стефанова, Д. Психологія навчання іноземних мов. К.: *Вид-во КНУ*. – 2020.
37. Томчук М., Бучацька С. Психологічна готовність майбутніх фахівців до ділового спілкування іноземними мовами: монографія. Вінниця: *Вінницька газета*, - 2010. – с. 226.
38. Ягоднікова В. Теорія і практика формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи: дисертація доктора пед. Наук. Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, - 2016. – с. 525.
39. Якимчук Б. Формування soft skills у майбутніх учителів іноземної мови засобами інтерактивних технологій. *Молодий вчений*. - 2019. - №1 (65). – с. 360–365.
40. Аукас N. Principles and methods of teaching. Ankara: *Pegem Academy Publishing*, - 2016.
41. Belyaeva I., Samorodova E., Voron O., Zakirova E. Analysis of Innovative Methods' Effectiveness in Teaching Foreign Languages for Special

- Purposes Used for the Formation of Future Specialists' Professional Competencies. *Education Science*. - 2019. - №9. – p. 71–182.
42. Bolster A., Balandier-Brown P. Young learners of modern foreign languages and their transition to the secondary phase: a lost opportunity? *Language Learning Journal*, - 2004. – №30, - p. 35–41.
43. Chyhantsova O. Foreign language learning of students with non-linguistic speciality. International Scientific Journal «*Euro-American scientific cooperation*». Hamilton, - 2014. - №5. – p. 103-109.
44. Gocer. Turkish special teaching methods. Ankara: *Pegem Academy Publishing*, - 2017.
45. Isisag K., Demirel Ö. The use of the Common European Framework of Reference for Languages on developing the speaking skills. *Education and Science*, - 2010. – p. 190-204.
46. Itayem G. Using the iPad in language learning: Perceptions of college students. Doctoral dissertation. The University of Toledo, Toledo, - 2014. – p. 69.
47. Menke M., Paesani K. Analysing foreign language instructional materials through the lens of the multiliteracies framework. *Language, Culture and Curriculum*, - 2019. – p. 34-49.
48. Petrie G., Avery L. Identifying our approaches to language learning technologies: improving professional development. *English Teaching Forum*, - 2011. – p. 2–17.
49. Rusli R. Low Speaking Proficiency Among the Malaysian Undergraduates: Why and How? - 2018. – p. 678–689.
50. Scott W. Teaching English to Children. New York: *Longman*. - 2000. – p. 119.